

ФЕДЕРІКО
ГАРСІЯ ЛОРКА

ФЕДЕРІКО
ГАРСІЯ ЛОРКА

ЛІРИКА

ВИДАВНИЦТВО ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО» · КИЇВ — 1969

П (Исп.)
Г21

*Переклав з іспанської
і склав примітки
Микола Лукаш*

КИЇВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА «ЖОВТЕНЬ»

7—4—4
133—69М

ПОЕЗІЯ ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКИ

Кілька десятиліть минуло з того світанку, коли фалангісти розстріляли Лорку, та це вже так безконечно далеко. Так безмежно глибоко утвердився образ поета в свідомості людей, закоханих в його підгірклі від смутку «циганські балади», так незаперечно усталив геніальний андалузець свій безсмертний набуток у поезії — і з'явився легендою, і зник як легенда. Коли я в Сполето допитувався про нього в Рафаеля Альберті, мені на якусь хвилю раптом стало моторошно. Внизу біля траторії спадали каскадом кам'яні лави староримського амфітеатру — легше було повірити, що саме там колись відбувались дієства латинських акторів, аніж в те, що Рафаель Альберті справді знав Лорку. Дружив з ним. Надто неправдоподібно відбувалося все в цьому двадцятому столітті. Рафаель Альберті, прекрасний поет і непересічної мужності людина, розповідав дотепні історії, жартував, одкинувшись у блакитному плетеному кріслі. А я не міг позбутись думки, що тут чогось не збагнути до кінця. Якогось парадоксального трагізму долі, якоїсь приреченості іспанського генія. Хіба ж це справді вже тридцять років немає Лорки?

В передмові до посмертного збірника віршів

Лорки «Поет в Нью-Йорку» близький друг Федеріко письменник Хосе Бергамін писав, що наказ про вбивство поета був даний франкістською владою Гранади. А списки відомих іспанських республіканців, тих, кого мали розстріляти, склалися в Берліні, в горезвісному Іберо-Німецькому інституті, керованому катом іспанської культури генералом Вільгельмом фон Фаупелем. Фашизм убив поета. Франкісти зібрали його книжки і спалили на вогнищі, на площі Кармен, в його рідній Гранаді. Ці вперті факти — найяскравіше свідчення того, що Лорка не був поетом асоціальним, а саме таким вже скільки літ намагаються зобразити його реакційні критики. Вони зводять все його неперевершене багатогранне мистецтво слова до майстерного використання іспанського фольклору.

«...В цьому світі я завжди був і буду на боці бідних. Я завжди буду на боці тих, хто нічого не має і кому відмовляють навіть в спокої небуття... Нині в світі борються вже не людські сили, а вселенські. Ця боротьба ставить мене перед вибором: ось тут — твої страждання і твої жертви, а ось — справедливість для всіх. І яким би не був тривожним перехід до майбутнього, яке вже передчувається і яке ще не відоме, я кладу свій кулак з усією силою на цю останню чашу терезів», — говорить поет незадовго перед розстрілом в інтерв'ю газеті «Ель Соль».

Федеріко Гарсія Лорка був андалузцем. Андалузія — край християнський і мусульманський, арабський і романський. Скільки протилежних течій переплелось тут у смертельних поведінках, скільки геніїв подарував цей край людству! Рим звідси забрав для себе Сенеку, Париж — андалузця Пікассо. І коли у Лорки йдеться про Іспанію, вона для нього синонім Андалузії. Він зумів відтворити в своєму мистецтві душу іспанця з такою своєрідністю, з якою вже протягом століть не відтворював жодний інший іспанський письменник. Поет був певен того, що в іспанській поезії потрібно зробити переворот. Нудний псевдоромантизм, що так глибоко закорінився в літературі, в моді, в світовідчутті широкого загалу міщанства, повинен бути знищений. У цьому Лорка був категоричний. Порятунок він вбачав у поверненні до народних джерел, до людини, до фольклору, до багатющої традиції минулого, — обрав стежку Лопе де Веги. Якоюсь мірою на його поетичну манеру наклало відбиток захоплення спадщиною Луїса де Гонгори. Мало значення й оточення. Лорка виростав у середовищі прекрасних поетів. В атмосфері творчого гону, в атмосфері змагання. Кожен вишукував таку стислість, таку невідтворювану тугість експресії, яка б найбільше пасувала його уподобанням. Пошуки отого найбільш автентичного, самовитого слова були не тільки пошуками в царині мови. Зміталось павутиння забуття

з лірики «золотого віку». Ставав поширеним тип поета-професора — Хорхе Гільєн, Педро Салінас, Дамасо Алонсо, Герардо Дієго.

І Лорка був водночас поетом і художником, поетом і музикантом, поетом і драматургом. Режисером, есеїстом, фольклористом. Ніби потверджувались раціональні приписи на зразок того, що поза поезією поети мусять мати інші зацікавлення — інакше їхня творчість була б надто порожньою. Вони поети, бо їх основним зацікавленням є привнесення досвіду і думки саме в поезію.

Ось оточення Лорки того періоду, деякі імена його суперників і друзів, учителів і ровесників. Хуан Рамон Хіменес, блискучий поет, пізніше лауреат Нобелівської премії, який ще до Лорки взявся був за освоєння старих андалузьких романсів.

Сальвадор Далі, художник скандальної слави, амплітуда якого сягатиме то небесної сині генія, то плісняви брудного несмаку. Отой Далі, який пізніше буде обурюватись, що портрет загиблого Лорки так довго висить у павільйоні республіканської Іспанії на всесвітній виставці в Парижі і заважає модерністським «шедеврам» Далі.

Молодий актор Луїс Бунюель — згодом найбільший іспанський кінорежисер, трагічний і жорсткий митець, який пробував зробити фільм «Дім Бернарди Альби».

Блискучий композитор Мануель де Фалля і поет-

інтелектуаліст Антоніо Мачадо, актриса Маргарита Ксіргу і тореро Ігнасьйо Санчес Мехіас та інші.

В такому оточенні шліфувався андалузський самородок.

Ну і, річ безсумнівна, Лорка добре був обізнаний з європейською поезією.

Все це, разом взяте, залишило сліди на творчості іспанського поета.

* * *

Федеріко Гарсія Лорка народився в селі Фуенте Вакерос біля Гранади 5 червня 1898 року. Виховується на селі, потім у Гранаді — андалузська земля була славна людьми виняткової пісенної обдарованості. Він вчиться музики і малювання. Для молодшого брата і сестри створює вдома ляльковий театр. За бажанням батька як слухняний син намагається оволодіти юриспруденцією в Мадридському університеті. Тоді ж (в роки 1919—1924) з'являються його перші вірші.

Протягом невеликого творчого життя видав поетичні збірки: «Книга віршів» (1921), «Пісні» (1927), «Циганські балади» (1928) і «Поема глибокого співу» (1931).

До решти поетичної спадщини Лорки належать «Перщі пісні» (1936), «Голосіння за Ігнасьйо Санчесом Мехіасом» (1935), «Поет в Нью-Йорку»

(1929—1930),— остання книжка видана вже по смерті Лорки в 1940 році його другом Хосе Бергаміном. «Тамаритянський диван» (1936) теж вийшов друком після розстрілу поета. Багато віршів розсіяно по журналах і вперше було зібрано в восьмитомному виданні творів, що 1938 року почало виходити в Буенос-Айресі.

Лорка написав багато п'єс, одна з них — «Маріанна Пінеда» — віршована. Поет керував студентським мандрівним театром. Був безмежно талановитим — друзі називали його «андалузьким соловейком». Він вважав, що «його завдання на цьому повному несправедливостей і злиднів світі» — щоденний заклик до протесту.

Свою першу книжку Федеріко назвав просто — «Книга віршів».

«При всіх її недоліках, при безумовній її обмеженості книжка ця поряд із багатьма іншими позитивними якостями, які я в ній вбачаю, має ще й ту властивість, що завжди буде нагадувати мені про моє запальне дитинство, коли я бігав босоніж луками, в оточеній горами долині». Так, уже в перших віршах Лорка зумів взяті з андалузького фольклору мотиви втиснути у витончену поетичну форму:

Мое втомлене серце над водою дрімало,

(Ти заснуй її тихо,

забуття павутино).

Мойму серцю криниця свою пісню співала.

(Ти заснуй її тихо,
забуття павучихо).
Моє серце криниці про кохання шептало.
(Ти закрий її нагло,
таїни запинало).

(«Сон»)

Але прийти в світ поезії Лорки — це не тільки заглянути в старовинний саркофаг з міфами і повір'ями. Яка це розгойдана амплітуда почуттів, яка це карбована трагічна патетика! Як писав його брат Франсіско, «здається, ніби Федеріко-людина по-справжньому жив своїм життям і своєю творчістю лише в сміху та в плачі, лише в крайнощах радості та болю. Усе інше було лише інтермедією».

Наступний збірник називався «Канте хондо» («Пісня з глибин»). Слово jondo.— андалузський варіант кастілійського hondo — походить з латинського pro-fundus (глибокий, глибоко внутрішній). Це слово — одне з найулюбленіших Лорчиних слів. Коли він щось характеризує як хондісімо, тобто найглибше, на щось вище в його характеристиці важко сподіватись, бо це найбільша міра похвали.

Канте хондо — як камертон. Поет користувався з принципу — сказати безмежно багато, зводячи лексику до мінімуму. Чотирирядкові петенери і сігірії, трирядкові солеа. Сконденсований лаконізм співу-крику, де в кількох словах б'ється

безмірність усієї скорботи чи туги. Слова «канте хондо» — як чорні зерна трагедії.

Над задумливою акварельністю японських танка, теж безмірно убганих словесних архітворів пирає приреченість. Тут же з кожного рядка може постати богоборчий мотив у найбільш несподівані моменти. Затаєна вибуховість, уповільнена вибуховість живе в Лорчиних мотивах, іде вона з канте хондо, з цього пісенного динаміту Андалузії:

Ніж
врізається у серце,
мов леміш
у переліг.

Ні.

Не риж мене.

Ні, ні!

Ніж,
неначе промінь сонця,
все запалить
в нутрині.

Ні.

Не риж мене.

Ні, ні!

Одчайдушне виверження людського гвалту пройшло через таємничі лабіринти майстерності («Ніж, неначе промінь сонця» — скільки в цьому порівнянні моторошності!) і одшліфувалось в простоту звертання до кожного суцього на цій землі («Ні. Не риж мене. Ні, ні!»). Так, сила Лорчиної поезії таїться, напевно, ще і в спроможності

звертатись до кожного з величезною мірою інтимності, з якоюсь чисто сімейною довірливістю. І це тоді, коли «я» майже вилучене з його поетичної абетки...

«Зараз багато працюю. Закінчую «Циганські балади». Нові теми і старі невідступні почуття. Цивільна гвардія роз'їжджає взад і вперед по всій Андалузії. Хотів би прочитати тобі любовний романс про невірну дружину або ж «Пресьосу і вітер». «Пресьоса і вітер» — то циганський романс, що є міфом, створеним мною. В цьому розділі баладника я намагаюсь поєднати циганську міфологію з відвертою буденністю плінного часу. Виходить щось дивовижне, та, надіюсь, і по-новому прекрасне. Я прагну добитися того, щоб образи, якими я зобов'язаний своїм героям, були зрозумілі для них, були видінням того світу, де вони живуть, хочу зробити романс злагодженим і, ніби камінь, міцним. ...Залишиться книга романсів, і можна буде сказати, що це книга про Андалузію. Це вже так! Андалузія не повертається спиною до мене...»

У словах листа Лорки до свого друга Хорхе Гільєна відчувається, що поет в апогеї зрілості — нарешті все стало покірним. Часом парадоксальні образи слухняно вмонтовуються в абсолютно прозорому контексті.

В жодній з попередніх збірок Лорка не досягає такої довершеності, такої магічної здатності все

перетворювати в поезію. Лорка-поет і Лорка-прозаїк різними очима дивляться на світ, різні речі відбирають, у різний спосіб трактують. У прозі зникають ефемерність, неокресленість, якась лагідність зору Лорки-поета, постає контрастна буденність прозаїчного світу. Ось Лорка-прозаїк: «Там трагедія контрастів. В самотній вулиці чути, як у монастирі спокійно грають на органі і ніжними жіночими голосами вимовляють божественний привіт «Аве Марія Стелля...». Навпроти монастиря жахливо лається чоловік у синій сорочці і годує пару кіз. Трохи далі повії з великими, смолянисто-чорними, фіолетово обведеними очима і від пороків зледацілим та спотвореним тілом викрикують на повну горлянку ординарно-розкішні непристойності. Поблизу від них тендітна, обдірана дівчинка співає побожну монастирську пісню».

Де ви зустрінете в поезіях Лорки не те що цих повій з окресленими фіолетово очима, а навіть лайливого пастуха кіз? А це все ж улюблена Гранада. Лорка-поет не хотів бачити її обірване дрантя, хоча б і в парі з найчудовішими ориєнтальними будовами,— він дивився в глибину понівеченої, але чарівної Гранади, він знаходив чари в андалузькому фольклорі, він бинтував рани піснями. «Циганський баладник» не був більш циганським, ніж його інші твори, хоч навіть по смерті його одна з версій свідчила, що

поета вбили як цигана. Динамічна дія, де переплітаються буденне і казкове, не має ні початку, ні кінця; недовомлені й оманливі, гіркуваті й місячно-яскраві — такі вони, мелодії «Циганського баладника».

В 1936 році, незадовго перед загибеллю, поет ще раз так охарактеризував свою найулюбленішу збірку: «Книжка та — це властиво один вірш про Андалузію, я назвав його циганським, бо то найбільш витончене визначення андалузького... Героєм тієї книжки є одним єдина постать — біль...»

«Циганський баладник» міг би називатися «Місячним баладником» або «Нічним баладником». Все в нетривких, примарних чарах місяця — буденність закутується в романтичне покривало нічного сонця (в нашому фольклорі таке прекрасне визначення, як «козацьке сонце»). Головна дійова особа — Гранада і місяць. Ось простежимо «Про царівну Місяцівну»:

...а царівну Місяцівну
повивають хмари, хмари.

Другий романс «Милоданка і вітер» («Пресьоса і вітер»):

Вибубнює Милоданка
на місяці-тамбурині.

Ось не названо джерело світла, та й чи потребує точної назви оцей опис місячних чарів:

Прикре світло картярняне
вирізьбля на тлі зеленім

силуети верхівців
і їх коней тороплених.

А «Сновійна балада» («Сомнамбулічний романс»):

В місячнім циганським чарі
світ ще дивиться на неї,
вона світу вже не бачить.

Навіть в романсі «Циганка в черницях»:

А шафран який, а місяць
на вівтарнім антими́нсі! —

не кажучи вже про місяця, третього присутнього
в найпоширенішому романсі «Чужа невірниця».
Навіть «Балада про іспанську жандармерію», ота
найдошкульніша стріла з Лорчиного сагайдака,
спрямована в серце реакційної Іспанії,— вся
в місяцях, як кінь в яблуках:

Ой циганське славне місто!
Прапори на кожному розі,
місяць жовтий, як гарбуз,
і черешні у сиропі...

.....
Мов безклекітний лелека,
марив місяць на підповні...

.....
Погаси зелене світло,
бо вже їдуть ночоброди...
Ой циганське славне місто,
не забудь тебе ніколи!
Грою місяця й пісків
світиш ти на моїм чолі.

Незадовго до того, як був розстріляний Лорка, поет Хорхе Гільєн говорив батькові Федеріко: «Коли буде переворот і вціліє один-однісінький іспанець, це буде Федеріко». З поетів, як відомо, не вцілів лише Лорка.

Фалангісти прийшли до влади в Гранаді. Вбили сестриноного чоловіка, розстрілювали сусідів і знайомих. Лорчине відчуття було роздвоєним — з одного боку він не вірив, що його, поета, славного на всю Іспанію і Латинську Америку, автора ще не закінчених «Сонетів тьмяного кохання» і багатьох п'єс, можуть убити. Та, з іншого боку, його, людину лівих переконань, ненавиділи фалангісти, тому передчуття загибелі назрівало. До того ж він з таким знанням і любов'ю оспівував протягом всього творчого життя трагічну смерть, і «смерть його вкусила в губи». В кав'ярні, на зборах фалангістів, якийсь Рамон Луїс Алонсо на згадку про Лорку встав, одкинувши крісло, і зробив недвозначний жест коло шиї. Друзі попередили поета, але його підстерігала зрада: родина віршописця Луїса Росалеса запропонувала йому сховок у себе вдома, а потім видала його фалангістам.

Федеріко Гарсія Лорка 19 червня 1936 року в Мадриді саме дописував останні розділи драми

«Дім Бернарди Альби», в яких лупав заклик не втрачати мужності:

«Без лементу! Смерті належить дивитися прямо в обличчя... Сльози тільки на самоті! Всі тонемо в морі жалоби. Мовчати. Мовчати!»

Федеріко Гарсія Лорку фашисти розстріляли 19 серпня 1936 року. Де? Кажуть, на околицях Гранади. Точно про це міг би сказати той із них, хто притиснув чолом тіло поета до землі і вистрелив в обличчя. А може, і він не запам'ятав—розстрілювали багатьох і добивали в обличчя теж багатьох. Списки були у начальства.

На багатостраждальній землі Іспанії, де римується “la muerte” і “la suerte” («смерть» і «доля»), зацвіла така густо-чорна кривава троянда, од моторошного запаху якої стало наморочитися в голові багатьох за Піренеями. Фашисти розстріляли генія!

Герберт Уеллс, президент Пен-Клубу, звернувся до військових властей Гранади із запитом про долю поета. Та вбивці, як завжди, ніколи нічого не знають,—гранадський губернатор відповів лаконічно: «Його місцеперебування невідоме...»

Коли я помру,
покладіть мене й мою гітару
в піскову труну.

Коли я помру,
поховайте мене в руті-м'яті
в миртовім гаю.

Коли я помру,
прапорцем на дах мене поставте —
хай помайорю.

Коли я помру...

Багато версій існує про загибель поета. В народній свідомості він перед смертю імпровізує вірші... Лорка загинув, але пристрасна поезія його, сягнувши далеко за межі батьківщини поета, живе як дорогоцінний компонент не тільки іспанської, а й вселюдської, отже, й української культури. Поетика Лорки близька до поетики українського фольклору, от хоча б до наших купальських пісень. «Засвічу свічу проти сонечка» — отой дивний рядок з купальського шедевру може сприйматися як рядок з лорківської сігірії чи саети. Ось чому Лорка так легко переступав мовні бар'єри.

Ось чому Микола Лукаш орієнтувався в даному випадку на фольклорний принцип. Його переклад — справді нове слово в українському освоєнні прекрасної поезії Лорки.

Іван ДРАЧ

ЛІРИКА

КНИГА ПОЕЗІЙ

БАЛАДА ЛІПНЕВОГО ДНЯ

На волах-воликах
дзвоники з срібла.

«Куди йдеш, дівчино
соняшна й сніжна?»

«Я до стокроток
іду в долину».

«Страшно в долині
в ніч журавлину».

«Сміла любов моя,
хоть ніч і грізна».

«Сонця бійсь, ягідко
соняшна й сніжна».

«Вже його світло
з кіс мені зникло».

«Хто ти, білявочко,
чия і звідки?»

«Я із кохання,
з лілеї-квітки».

На волах-воликах
дзвоники срібні.

«Що в тебе в устоньках
огнем жаріє?»

«То зірка милого,
що ледве мріє».

«Що в тебе в грудях
жально гостріше?»

«То меч коханого,
що ледве мріє».

«Що в тебе в оченьках
ночі темніше?»

«Думка сумна моя,
що душу ріже».

«Чом плащ на тобі
смертю чорніє?»

«Бо я, нещасна,
три дні вдовію...
Ой, графе Лавре,
мій соловію!»

«Кого ж шукаєш,
як помер милий?»

«Шукаю графове
білеє тіло».

«Тобі кохання
треба, вдовице,
чи лиш коханця,
аби любитися?»

«Зіроньки в небі —
всі мої мрії;
де знайду милого,
що ледве мріє?»

«Він у воді лежить,
дівчино сніжна,
укритий тугою
з кугою мішма».

«Ой ти, мій рицарю,
мій кипарисе!

Дарую ніч тобі
з місяця блиску».

«Дівчино-руто,
мрійна Ізідо!
Дітей чаруєш ти
басчним зіллям...
Дам тобі серце
ніжне, тендітне,
очима любими
навік пробите».

«Бувай здоровий,
рицарю щирій!
Піду шукати,
де граф мій милий».

«Прощай, дівчино,
сонна ружино!
Ти знайдеш милого,
я смерть зустріну».

На волах-воликах
дзвоники з срібла.

У мене в серці
кривава річка.

СОН

Моє втомлене серце над водою дрімало.

(Ти заснуй її тихо,
забуття павутино).

Мойму серцю криниця свою пісню співала.

(Ти заснуй її тихо,
забуття павучихо).

Моє серце криниці про кохання шептало.

(Ти закрий її нагло,
таїни запинало).

А вода наслухала, а криниця зітхала.

(Ти закрий її наглухо,
таїни запинало).

Моє серце схибнулось, у криницю упало.

(Руки білі, далекі,
порятуйте лелеку!)

А криниця зраділа, а вода заспівала.

(Руки білі, далекі,
у воді тільки клекіт...)

БАЛАДА НА МАЙДАНЧИКУ

Співають діти
тихої ночі...
Гожа кринице,
світлий струмочку!

Діти
Що в тебе в серці —
в храмі святковім?

Я
Повиті млою
далекі дзвони.

Діти
Не йди, послухай
спів наш на площі.
Гожа кринице,
світлий струмочку!

Що твої руки
держать майові?

Я
Білу лілею
й троянду з крові.

Діти

Скропи їх свіжістю
пісні старої...

Гожа кринице,
світлий струмочку!

Що в тебе в роті
спрагло-червонім?

Я

Смак мого черепа,
вилиць і скронів.

Діти

Випий водиці
пісні старої...

Гожа кринице,
світлий струмочку!

Чого тікаєш
з нашої площі?

Я

Принцес і магів
шукати хочу.

Діти

Хто ж то поетові
вказе дорогу?

Я

Криниця, струмись
пісні старої.

Діти

Ти йдеш далеко
од землі й моря?

Я

Заграли зорі
в серці шовковім,
загули дзвони,
золоті бджоли.
Піду далеко
за море й гори,
стану при світлім
божім престолі
і помолюся
ревно Христові,
хай мені верне
душу отрочу,
шапочку, шабельку,
казку урочу.

Діти

Ти нас лишаєш
самих на площі.
Гожа кринице,
світлий струмочку!

Ранені вітром
клéнові очі
ронять, мов сльози,
мертві листочки.

НА РОЗСТАНІ

Ох, яка то мука — вірші
недолугі, нежагучі,
і як мозок той болить
весь в липкій чорнильній гущі!

Ох, яка ж то гірка мука,
як нема в тебе кошулі,
що в ній родиться щасливець,—
сонцем дубленої шкіри!

(В'ються круг моїх очей
зграями безладні букви).

Ох, яка ж то люта мука —
предковічна мука звуків:
не відмиєшся ніколи,
як зав'яз у ній по вуха!

Ох, то мука — жалі лити,
щоб у лірику зарнути!
Му́ка млину без мукі,
джерелу — без свого русла!

Ох, яка то мука — жить
все життя без муки й туги

і топтать непевну стежку
у безбарвному хабуззі!

Ох, найглибша в світі мука —
мука радощів отруйна!
Плуг, що крає нам ріллю,
де уродять сльози буйно!

(В небі над нанір-горою
зимний місяць стає лука).
Ох, яка ж то мука — правда!
І брехня — яка ж то мука!

БАЛАДА ПРО МОРСЬКУ ВОДУ

Здаля всміхається
море квітнєве.
Зуби із піни,
губи із неба.

«Що продаєш, розхристана
смаглявко молода?»

«Є в мене, прошу пана,
морська вода».

«Чому, чорнявий хлопче,
дерзка́ твоя хода?»

«Бо в мене в крові, пане,
морська вода».

«Чого це в тебе, мамо,
солоная сльоза?»

«Не я, мій сину, плачу —
морська вода».

«А в тебе, серце, звідки
ця прикра гіркота?»

«Гіркая дуже, друже,
морська вода».

Здаля всміхається
море квітнєве.
Зуби із піни,
губи із неба.

БАЖАННЯ

Лиш серце твоє щире,
і більш нічого.

В моїм раю не буде
ні солов'я,
ні ліри,
хай річка тільки в'ється,
криничка хай леліє.

Не буде там ні вітру,
що клонить віти,
ані вірок, що мріють
про квіти.

А буде світло світле,
одсвіт
незнаного,
де скинемось очима
і долю знайдемо.

І лагода,
і спокій,
де наші поцілунки
розіллються веснянками
віддалених відлунків.

І серце твоє щире,
більше нічого.

ПЕРШІ ПІСНІ

ЗАТОНИ

Кипариси.
(Затон застояний).

Тополя.
(Затон прозорий).

Верба.
(Затон глибокий).

Серце.
(Затон зіниць).

ЗАТОНЧИК

Дивився в твої очі,
а думав про душу.

Білая ружа.

Дивився в твої очі,
а думав про уста.

Нагідка золота.

Дивився в твої очі,
а ти була вже мертва...

Чорна камелія.

ВАРІАЦІЯ

Затон повітря
під вітами відлунків.

Затон води
під листям візерунків.

Затони твоїх уст
під хащами цілунків.

ЗАТОН

Поспів'я

Ніч наступає.

По вечірньому ковадлу
місяць б'є дзвінким промінням.

Ніч наступає.

А дерева, котрі більші,
захищаються поспів'ям.

Ніч наступає.

Якби ти прийшла до мене,
прилинула хоч повітрям...

Ніч наступає.

Побачила б, як я плачу
тут під тополиним віттям.

Ой чорнявко!
Тут під тополиним віттям.

МІСЯЦЬ НА ПІДПОВНІ

Місяць ходить по воді.
Ніщо ніде не шеберхне...
Все підрізує тремтливе
шумовиння на поверхні.
А віточка молоденька
бере місяць за люстерко.

ЧОТИРИ ЖОВТІ БАЛАДКИ

I

Ой на горі, на вершечку,
дуб стоїть густий, гіллястий.

*Ти вівчарю,
ти нещасний!*

А по згір'ю у долину
йдуть маслини самопаски.

*Ти вівчарю,
ти нещасний!*

Ні овечки, ні собаки,
ні гирлиги, ні любаски...

Ти вівчарю...

Хіба піти пшеницями
волошечки сині пасти.

Ти нещасний!

Земля з жалю
жовта стала.

*Вода із яру —
де ти, вівчарю?*

Місяць не зіходив,
зоря не зоряла.

*Вода із яру —
де ти, вівчарю?*

Виноградарка чорнява
виноградний плач збирала.

*Вода із яру —
де ти, вівчарю?*

III

*На золотій оболоні
два воли червоні.*

У волів тягучі ритми
дзвонів старовинних
і пташині очі.
Хоч створені для ранків
і мли, ці поторочі
улітку помаранчу
повітря все ж проточують.
Вони старими родяться
й не мають пана зроду —
не забувають крил
Давнього Сходу.
Воли
бредуть понурим ходом
урочищами Рути
до вічного того броду
за Сном, за рікою —
плачі свої ремигати
після зорепою.

*На золотій оболоні
два воли червоні.*

IV

*Ой по небу ромен цвіте,
по ромену мій дух іде.*

Примарилось мені сю піч,
ніби я святий,
ніби в руки мені дано
місяць золотий.
А я д'горі простер руки,
і господь мені
дарував із рожі квітку
й на голову німб.

*Ой по небу ромен цвіте,
по ромену мій дух іде.*

Я ходжу, сповит
у зоряний цвіт,
та рятую од пагуби
весь дівочий рід,
та дарую дукачики
всім хлопцям взаміт.

*Ой по небу ромен цвіте,
по ромену мій дух іде.*

ПАЛІМПСЕСТИ

I

МІСТО

Столітній ліс у місто
деревами заліз,
а сам же він у морі,
той ліс.

Дзижчать в повітрі стріли,
а між коралів-віт
розсипались загони
бойові.

Над новими домами
густий дубняк поріс,
скрізь дуги кришталеві
на небі угорі.

II

ГАНОК

Ой високі ганки тьмаві,
там ходили два гетьмани.

(Небо
нове.
Небо
голубе!)

Там ходили два гетьмани,
що давніш були ченцями.

(Небо
нове.
Небо
лілове!)

Там ходили два гетьмани,
що давніш були стрільцями.

(Небо
нове.
Небо
золоте!)

Там ходили два гетьмани,
що давніш були...
ночами.

III

ПЕРША СТОРІНКА

Річка синя.
Небо синє.

Пташки літо
вколосили!

Небо синє.
Річка синя.

А в садочку
апелсьини!

Річка.
Небо.

А на ниві
так серпнево!

Небо.
Річка.

А на ниві
гай-пшеничка!

АДАМ

Калина крові росить ранок ранній,
де тихо стогне перша породілля.
Від стогону до ран летить оскілля,
й малюється кістяк на шиб екрані.

Хлюпоче світло в казки білі грані,
запомину нагойдується хвиля;
вщухає жил бурхливе водопілля,
у яблучнім розходиться тумані.

Адам лежить у лихоманці глини,
дуднять йому і скроні, і повіки:
все ближче й ближче чуть галон дитини.

І марить він — вже інший, темноликий —
про місяць кам'яний, без сіменини,
де світло-немовля згорить навіки.

ГОДИННИКОВЕ СЯЙВО

Я сів спочити,
де час світився.
Навкруг стояла
тиша,
біла-біла тиша.
На величезнім крузі
зорі пречисті
гойдають чорні поплавки —
дванадцять чисел.

НЕВОЛЬНИЦЯ

Вечірня година
віти коливала,
по них ішла дівчина,
на ім'я Живана.
Вечірня година
віти коливала.
Дівчина в люстерко
світло дня ховала,
а в самої чоло —
то криниця сяйва.
Вечірня година
віти коливала.
Ішла туманами,
роси проливала
невольниця часу —
дівчина Живана.
Вечірня година
віти коливала...

ПІСНІ

ТЕОРІЇ

ПІСНЯ ПРО СІМОХ КРАСУНЬ

(Теорія веселки)

Співають
сім красунь.

(У небі аркодужно
сім барв устало дружно).

Душа семиголоса —
ці сім красунь.

(У світлому повітрі
сім пташок різноцвітних).

Вмирають
сім красунь.

(Чому їх сім, не десять?
Чому не двадцять дев'ять?)

Пішли десь за водою,
лишився тільки сум.

СХЕМАТИЧНИЙ НОКТЮРН

Кріп, змія і очерет.
Пахіт, слід і сутінки.
Земля, небо й самота.

(До місяця ступанка).

ПІСНЯ ШКОЛЯРА

Субота.
Садова хвіртка.

Неділя.
Днина сіра.
Сіра.

Субота.
Блакитні арки.
Вітер.

Неділя.
Море з бризом.
Стріли.

Субота.
Сім'я.
Потрясіння.

Неділя.
(Наша любов
зруділа).

ПІСНЯ ХОЧЕ СТАТИ СВІТЛОМ

Пісня хоче стати світлом.
Вона блима в пільмі ночі
і місячно, й фосфорично.
Світло не зна, чого хоче:
наткнеться само на себе
в опаловім своїм колі —
й верта мимоволі.

КАРУСЕЛЬ

Швидко минають
святки веселі —
круть сюди, круть туди
на каруселі.

*Синій великдень,
білий свят-вечір.*

Дні міняють шкіру,
мов змії нестатечні,
тільки дням святковим
воно не до речі.

Звикли свята, як бабусі,
до старинної одежі,
до тих шлейфів, до муарів,
до леліток і мережив.

*Синій великдень,
білий свят-вечір.*

Крутиться крутілка,
зоряні вервечки...
П'ять целюсток — частин світу —
на тюльпані тім басчнім.

А під нами коненята —
не коники, а пантери,
а ми їмо спілий місяць,
мовби вишні чи жерделі.

Позавидуй, Марко Поло!
На химерній каруселі
об'їжджаєм ми неznані,
далечезні чужі землі.

*Синій великдень,
білий свят-вечір.*

ТЕРЕЗИ

Ніч спокійна, нерухома,
а день невгомонний.

Ніч мертвотна і висока,
день — крилатий сокіл.

Ніч над дзеркалом блакитним,
день під сизим вітром.

ПІСНЯ-РУХАНКА

Вчора.

(Зорі
блатні).

Завтра.

(Зіроньки
біляві).

Нині.

(Розмай-зілля задрімало
у долині спідничаній).

Вчора.

(Зорі
полум'яні).

Завтра.

(Зіроньки
смагляві).

Нині.

(Як те серце — боже милий! —
як те серце калатає!)

Вчора.

(По зорях
пам'ять).

Завтра.

(Зорі замкнені).

Нині...

(Завтра!)

Може, човен мене будо
в хвилі колихати?

О мости хисткого Нині
понад водними шляхами!

ПРИСПІВКА

Марець
літає попід хмари.

Січень наздогін ширяє.

Січень
в небо рветься опівнічле
і під марцем часом висне.

Січень
старим дивиться у вічі.

Марець
молодих рукою манить.

ФРИЗ

З е м л я

Он вітрові доньки
хвости тягнуть довгі.

Н е б о

А вітерці-молодці
казяться на місяці.

МИСЛИВЕЦЬ

Ой високий бір!
Чотири голубки в небі голубім.

Чотири голубки
линуть-майорять,
а чотири тіні
добувають ран.

Похилився бір...
Чотири голубки на землі сирій.

МІФОЛОГІЯ

Однороги і циклопи.

Золоті роги
й зелені очі.

На урвищі крутому
стовпилися юрмою
і освітили
моря тьмяну ртуть.

Однороги і циклопи.

Одна зіниця
і дика сила.

Хто не вірить, що ті роги
на жахливе здібні?

Природо,
закрий свої сліпи!

СЕРПЕНЬ

Серпень —
рівнодійова
соку персика і цукру.
Сонце в тихім надвечір'ї
наче кісточка у фрукті.

Всміхаються твердо й ціло
жовті зуби кукурудзи.

Серпень.
Їдять діти
чорний хліб і місяць круглий.

АРЛЕКІН

Грудь сонячна червона,
грудь місячна блакитна;

А торс — напів корал,
напів срібло і пітьма.

ЗРУБАЛИ ТРОЄ ДЕРЕВ

Було їх троє.

(Прийшов день, приніс сокири).

Потім двоє.

(Волочаться срібні крила).

Далі одно.

Нема й того.

(Вода оголіла).

НОКТЮРНИ ВІКНА

I

Вітер ходить низом,
а місяць горою.

(Я далеким зором
полинув угору).

Вітер уже в небі,
місяць під водою.

(Я коротким зором
повернувсь додолу).

Залеліли тихі
голоси дівочі;
од землі до неба
знов побігли очі.

II

В вікно моє просунулась
ночі рука смаглява.

На ній з води зап'ястя
химерним блиском грали.

Душа моя купалась
на голубім екрані.

Пливли, минали хвилі,
що їх годинник ранив.

III

Висовую я голову
з вікна свого, з кімнати,
аж бачу: хоче вітер
ножем її відтяти.

Під тую гільйотину
незриму — я без жалью
поклав безокі голови
усіх моїх бажаннів.

І враз терпким лимоном
незмінна мить запахла,
а вітер перекинувся
прозірчастим серпанком.

Над ставком сьогодні вмерла
неприкаяна русалка.
Лежить вона на б́ерезі,
загорнена в білий саван.

Якась риба її хрестить
з голови до ніг хрестами.
Вітер кличе її: «Доню»,
та вона уже не встане.

Її коси з баговиння
потяглися знов до ставу,
розкрив вітер сірі циці,
що недобрі жаби ссали.

Прости, боже! Помолімося
за нещасною русалку,
що під градом яблуневим
нагло вмерла на світанку.

Дві тиковки невеличкі
прив'яжу я їй до стану —
хай не тоне в гіркім морі,
хай на хвилях ще нопава.

ДИТЯЧІ ПІСНІ

КИТАЙСЬКА ПІСНЯ В ЄВРОПІ

Панна нечесана
ходить із віялом,
гуля по мостику —
річка леліє.

Паничі кручені
в гарних жупанах
раз глянуть на мостик,
тричі на панну.

Панна печесана
ходить із віялом,
женихів манить
довгими віями.

Паничі кручені
давно заручені —
один з мареною,
другий із рутою.

Цвірчать цикади,
сонце навзаходи.

(Панно нечесана,
мийся сльозами!)

Цвірчать цикади
поміж квітками.

(Паничі кручені
десь повтікали).

СЕВІЛЬСЬКА ПІСЕНЬКА

Над айвовим гаєм
зазорівся день.
Золотії пчілки
вибрались на мед.

Де ж він є,
той мед?

Він у синій квітці,
серденько моє.
Онде, бачиш,
розмайрин цвіте.

(А в жука й жучихи
крісло золоте,
а в їхніх дітей
золотий фотель).

Над айвовим гаєм
зазорівся день.

ЧЕРЕПАШКА

Привезли мені з моря черепашку.

А в ній співає
вода морська,
у серце ллється
хвиля шумка,
в ній рибки-рибоньки,
срібна луска.

Привезли мені з моря черепашку.

ДВІ ЯЩІРКИ ГІРКО ПЛАЧУТЬ

Дві ящірки гірко плачуть,
ой то ж ящірка і ящур.

Ящур і ящірка
у біленьких хвартушках.

Що любились, та й побрались,
та й згубили персня сп'яну.

Ой перснику наш вінчальний,
обручечко олив'яна!

Небо кругле і безлюдне
пташок запрягло в коляску.

А сонечко вбралось паном
в камізельку, ще й атласну.

Ох, які ж вони старенькі,
наші ящірка і ящур!

Ох, як вони ревно тужать,
ох, як вони гірко плачуть!

СПІВАНОЧКА

Землю вкрила
темна нічка,
посіріла
біла птичка.
Кукурічка невеличка
помарніла
з личка.

Тим я стала сіра,
що нічка насіла;
із самого надвечір'я
полиняло пір'я.

КРАЄВИД

Десь вечір помилився,
що в холодок одівся.

За тьмяними шибками
(чи так здалося дітям?)
запурхало пташками
дерев шафранне віття.

Приліг до річки вечір —
чи не води напиться?
Тремтить рум'янцем яблучним
на крівлях черепиця.

ДУРНУВАТА ПІСЕНЬКА

«Мамо,
я хочу стати мармуром!»

«Сину,
тобі буде зимно».

«Мамо,
я хочу стати туманом».

«Синоньку,
тобі буде сіверко».

«Мамочко,
вишиї мене на на́волочку!»

«Добре, синку!
За часинку!»

АНДАЛУЗЬКІ МЕЛОДІЇ

ПІСНЯ ВЕРШНИКА

Місяць чорнорогий,
де жене опришко —
співають остроги.

Вороненький коню,
нащо бігти з мертвим од погоні?

Остроги ще колють,
а опришко нишком
пустив із рук повід.

Конику крижаний,
ой як пахне квітами-ножами!

Місяць чорнорогий,
а крутії гори
од крові багрові.

Вороненький коню,
куди несеш тугу мертвякову?

Ніч себе тривожить,
батожить вітрами,
зорями острожить.

Коніку крижаний,
ой як нахне квітами-ножами!

Місяць чорнорогий,
крик на гвалт, на снолох,
спалах край дороги.

Вороненький коню,
куди мчишся з ношею гіркою?

ВИЙШЛА ГУЛЯТЬ АДЕЛІНА

Чи є в морі помаранчі,
чи в Севільї є любов?
Позич, дівча, парасольки,
бо згорю за будь здоров!

На лице мов гаряче
холодком війне лимон,
а слова твої, мов рибки,
будуть плавати кругом.

Чи є в морі помаранчі?
А любов?
Чи в Севільї є любов?

ТИ ОЖИНО ДА СИЗОВІТА

«Ти ожино да сизовіта,
дай же мені ягід китяг».

«Кров і терня. Дам без жалю.
Як ти любиш, то й я люблю».

«Дай, ожино, покуштую
синю бубку, хоч одну».

«Я б з тобою обнялася,
коли б терня не боявся».

«Стій, ожино, куди ти йдеш?»
«Любов шукать — ти ж не даєш!»

ІШЛА ДІВЧИНА ДО МОРЯ

Ішла дівчина до моря
камінці лічити й хвилі,
зустрілася по дорозі
із річкою, що в Севільї.

Між дзвонів та олеандрів
п'ять човників майоріло,
весла спущені у воду,
з вітром бавились вітрила.

Хто то з вежі виглядає
у замаєній Севільї?
П'ять голосів урізнобіч
колечками покотило.

Небо річку осідлало
і гасало по зарінню.
У повітрі у рожевім
п'ять перстенів майоріло.

ВЕЧІР

*А моя Люсія
над річкою сіла.*

Одна зірка — й три тополі
височенні.

Тишину розшарпали
крякавки шалені —
то мальована намітка
в крапочки зелені.

В річку перекинулась
верба суховерха
і розквітла жмурками
на поверхні.

А я сидів, мріючи, над водою,
марив гранадянкою молодою.

ПІСНЯ ВЕРШНИКА

Кордова. Кордова.
Далекая, гордая.

Кінь вороний, місяць повний,
трохи маслин у торбі є.
Хоч дорогу добре знаю —
не доїду до Кордови.

Кінь — як ворон, місяць — як кров,
вітер рида акордами.
Десь мене безока смерть
виглядає з веж Кордови.

Ой дорого круторога,
ой коню мій, ти чорте мій!
Ой ти смерте моя нагла —
не доїду до Кордови!

Кордова. Кордова,
Далекая, гордая,

ЦЕ ПРАВДА

Ох, як тяжко, ох, як важко
так любить, як я люблю!

Болить серце — і світ білий,
сумно стьожці
і брилю.

Хто б купив ту чорну стьожку?
Я за безцінь уступлю...
Ще й білий смуток на сто хусток
або й двісті нарублю.

Ох, як тяжко, ох, як важко
так любить, як я люблю!

ВИРОСЛА ОЛИВИНА

Ех, виросла оливина,
місяцем поливана...

Рве оливки-скороспілки
дівчина чиясь, красуня;
вітер, до дзвіниць зальотник,
з нею пеститься-жартує.

Їдуть верхи мимоїздом
п'яти браві андалузі,
на них плащі довгі, чорні,
під плащами сині курти:
«Їдьмо, дівча, до Кордови!»
А дівчина їх не слуха.

Іде шляхом троє хлопців,
бикоборців трійко юних,
на них шати жовтожарі,
з боку шпаги срібнокуті:
«Ходім, дівча, до Севільї!»
А дівчина мов не чує.

Ось і вечір вечоріє,
небо червінню малює;
іде юнак, несе квіти,

і троянди, й золотунці:
«Ходім, дівча, до Гранаді!»
А дівчині те не в думці.

Рве і рве собі оливки
дівчина чиясь, красуня,
вітер сизою рукою
обіймає стан їй гнучий.

Ех, виросла оливина,
місяцем поливана...

КАВАЛЕР

Кавалере,
кавалерчику,
в тебе в домі дим од чебчику.

Я ж од тебе, кавалере,
на ключика замкну двері.

В мене ключик із срібла,
на нім шовкова стрічка,

а на стрічці словечко:
«Моє серце далеко».

Не ходи на мою вулицю,
нехай вітер не дивується.

Кавалере,
кавалерчику,
в тебе в домі дим од чебчику.

ТРИ ПОРТРЕТИ З ТІНЯМИ

І

ВЕРЛЕН

Пісня,
що вже не заспіваю,
завмерла на устах моїх.
Пісня,
що вже не заспіваю.

Вночі над козолистом
світляк мигтів імристо,
а місяць безнастанно
пірнав у воду ставу.

Тоді мою уяву
збентежила та пісня,
що вже не заспіваю.

То пісня повноуста,
таємних повна русел.

То пісня повна чару
годин, що в північному кануть.

То пісня-зоряниця,
що вічно промениться.

ВАКХ

Шум зелений шумить, не мовкне,
тягне руки до мене смоква.

Мов пантера із ночі-гаю,
тінь її на мій спів чигає.

Лічить псів по дорозі місяць,
збився з ліку та й знову лічить.

Вчора й завтра, в чорнім, в зеленім,
чом поза лавром ходиш до мене?

Мила, не треба серця губить,
хто ж тебе буде дужче любить?

...Знову смоква у листя ляска,
йде на мене — страшна, гілляста.

II

ХУАН РАМОН ХІМЕНЕС

У безбережній білі
снігів, лілей і солі
пісні його безсонні.

По килиму німому
ступає мрія біла —
то голубине пір'я.

Безруха і безока
болить, страждає мрія —
у серці тільки мліє.

У безбережній білі,
мов рани чисті, зорні,
пісні його безсонні!

У безбережній білі.
Снігів. Лілей. І солі.

ВЕНЕРА

Такою я тебе побачив...

Дівчина мертва
в своїм ліжку, як у мушлі,
гола, без квіток і вітру,
в світлі вийникла безвічним.

А світ дивився
півником з бавовни й тіні,
до криштальних стін припавши,
на спочинок нескінченний.

Дівчина мертва
в надрах ще любов'ю мріла.
В білій піні простирадел
кучері її губились.

III

ДЕБЮССІ

Тінь моя снується мовчки
по воді, по рівчакові.

В моїй тіні жаби скачуть,
зір не бачать — ні одної.

Морок кидає на мене
мляві одсвіти спокою.

Тінь моя росте безмірно
комариськом фіалковим.

Сто цикад цвірчать, золотят
очеретяні заслони.

У моєї тіні в грудях
бринять-мріють світлі тони.

НАРЦИС

Хлопцю!

Ти гляди, впадеш у воду...

Затонула в річку квітка,
а в тій квітці річка тоне.

Подивися краще — бачиш? —
на ту пташку жовтобоку.

І упали мої очі
в воду.

Боже!
Послизнувся... Хлопче! Хлопче!

...а в тій квітці вид мій тоне.

Як вода його покрила,
я збагнув... Та нікода мови.

ЗАБАВКИ

ТРИНДИЧКИ

(В супроводі дзвонів)

Кажуть, що в тебе личко

(бов-лив),

як місяць повний.

(Дзелень-бом!)

Ти чуєш дзвони?

(Бов-лив...)

Хай бог боронить...

(Дзелень-бом!)

А твої очі... Ах!

(Бов-лив...)

...твої чудовні...

(Дзелень-бом!)

Твій усміх щирозлотий

(бов-лив)

і твій... не можу знову...

(Дзелень-бом!)

Нічого ти не чуєш,

усе покрили дзвони.

О чари невимовні... Ах!
(Дзелень-
бом,
бом,
бом...)

Пардон.

ІРЕНІ ГАРСІЇ

(Служниці)

У полі, на волі,
танцюють
тополі.
Мале тополя
— чотири листочки —
і собі гуля.

Гей, Іренко!
Скоро підуть дощі, сніги —
осінь недалеко.
Виходь же скоренько!

Потанцюєм на муравці
удвох веселенько.

Бач, як річка тече-грас,
ти ж моє серденько!

У полі, на волі,
танцюють
тополі.
Мале тополя
— чотири листочки —
і собі гуля.

ДІВЧИНІ НА ВУШКО

Не думав.
Не думав тобі казати.

Дві калини буйно мають
ув очах твоїх:
одна — зелен вітер,
друга — золот сміх.

Та які ж завзяті!
Не думав.
Не думав тобі казати.

ЛЮДИ ЙШЛИ В ДОЛИНУ

Люди йшли в долину,
осінь їм на зміну.

Люди
ішли на отави,
а із ними півні
й веселі гітари.
Сімена-летючки
в повітрі літали,
ріка ледве мріла,
струмки щебетали.
Бийся,
серце полум'яне!

Люди
ішли на отави.
Ішла осінь їм на зміну
з жовтими зірками,
із хвилями жмуристими,
з бляклими пташками.
Голова склонилась
на груди крохмальні.
Спинися,
серце рахманне!

Люди йшли в долину,
осінь їм на зміну.

ПІСНЯ ПРО ПАПУГУ

Чепурилась папужанка
у шовковім пеньюарі.

Усміхались їй сусіди,
що із вікон пильнували.

Чепурилась папужанка,
кучерики, знай, мотала.

А дворами лементіли
зорі, птахи і фонтани.

Прибиралась папужанка
та жасминами квітчалась.

Химериться синій вечір
гребінцями та плющами.

Не вщуха надворі гамір,
мов та зебра, полосатий.

На дахах лящать папуги
заморськими голосами.

ПІСЕННЕ ДЕРЕВО

Бадилля жесту й голосу
на вітрі хить та хить,
в вечірній безнадії
гойдається-тремтить.

А дівчина зітхає:
зловить його, зломить,
що не простягне руку —
спізняється на мить.

Ой сонечко, ой місяцю!
Спізняється на мить...
Квіток сіреньких сотні
хапають ноги в сіть.

Отак воно й хитається
на вітрі — хить та хить,
без цвіту і без листу
гойдається-тремтить.

ПОМАРАНЧА І ЛИМОН

Помаранча і лимон.

Підвела мене
любов!

Лимон і помаранча.

Любов моя
незряча...

Лимон.

(Сонце
клониться на сон).

Помаранча.

(Вода
жовтогаряча).

ВУЛИЦЯ НІМИХ

За склом вітрин, застиглим, нерухомим,
дівчата-кралі усмішками грають.

(У порожніх роялях
павуки-акробати).

Дівчата гомонять про наречених
і майталають косами тугими.

(Світ парасоль і віял,
світ хусток і краваток).

А хлопці перекивуються з ними,
плащі їх чорні — мов квітки чи крила.

МІСЯЧНІ ПІСНІ

СХОДИТЬ МІСЯЦЬ

Коли сходить місяць,
даленіють дзвони,
де беруться-в'ються
стежки невідомі.

Коли сходить місяць,
море криє землю,
серце в тебе в грудях —
острів у безмежжі.

Не їж помаранчів
при місяці повнім —
здасться тобі овоч
зеленим морозом.

Коли сходить місяць
сто- і одноликий,
плачуть у кипені
дрібні срібні гроші.

ДВА МІСЯЦІ ВЕЧОРОВІ

I

Помер місяць, та на весну
він, побачите, воскресне.

Коли коси тополині
зав'є вітер кучерявий,

коли дадуть серця наші
урожай зітхань багатий,

коли дахи повдягають
брилі з маю, ще й розмаю...

Помер місяць, та на весну
він, побачите, воскресне.

II

Тихий вечір сади няньчить,
співа «люлі» помаранчам.

А сестричка землю няньчить:
земле моя, помаранчо!

В небі місяць як не плаче:
і я піду в помаранчі!

Не будь тобі в помаранчах,
вік місяцем промаячиш.

І в лимони не потрапиш,
так-то, небораче!

ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДА
Й П'ЯТНИЦЯ

Я був собі.
Таки був.
А тепер мене нема.

Я був собі...
(У тій пащі, пащі дивній,
кипариса й його тіні —
срібна місячна затока
в ненастанному тремтінні).

Таки був...
Повний місяць перед світом
хизувавсь рожевим квітом.
(Любов моя впала в річку,
загорнувшись у вітер).

І тепер мене нема...
(Для розбитої вітрини
шию віршики з вітрилля).

СМЕРТЬ НА СВІТАННІ

В ночі чотири місяці
й одним одна вільшина,
від неї тінь одним одна.
на ній — одна пташина.

Іще сліди од губ твоїх
десь тут, на моїм тілі...
Цілує річка вітерця
самою тінню.

Держу в руці давлюче «ні»,
що ти мені лишила,
немов лимон у зеленці
чи ягідку шишшини.

В ночі чотири місяці
й одна вільшина.
Кохання мое крутиться
на вістрі шпильки!

ПЕРША РІЧНИЦЯ

В голові дівча снується...
Пригадалося колишнє!

Нащо мені, я питаю,
чорнило, папір і вірші?

Ти, гвоздико моя пишна,
при місяці повна вишне,—

чом і досі, признавайся,
з голови мені не вийшла?

ДРУГА РІЧНИЦЯ

Місяць штурхається в море
довгим рогом світлосяйним.

Одноріг сіро-зелений,
власним змучений екстазом.

Небо плаває на вітрі,
ніби велетенський лотос.

(А ти ходиш десь сама
на останнім пругі ночі!)

КВІТ

Ти упав на рясні
дощові верболози,

о мій місяцю круглий
на сивавому вітті!

ЕРОС ІЗ ПАТЕРИЦЕЮ

ПЕРЕЛЯК У ІДАЛЬНІ

Була рум'яна —
і раптом зблідла.

А, то ти руки мосї
налякалась, правда, бідна?

Я хотів зелених яблук,
бо рум'яні вже набридли...

Чом ти бліднеш?

(Вечір, сонний журавель,
став на землю вже обініж).

ЛЮСІЯ МАРТІНЕС

Люсія Мартінес.
То — шарлату й шовку затінь.

Як той вечір, твої ноги
йдуть од світла в тьми загати.
Потаємно біль магнолій
перетемнюють гагати.

Я прийшов сюди, Люсіє,
з губ твоїх весь мед узяти
і світання мушлі й перла
в твої коси впerezати.

Бо я хочу, бо я можу.
Ти — шарлату й шовку затінь.

СТАРА ПАННА НА СЛУЖБІ БОЖІЙ

Під Мойсеєм сивобровим
ти замліла, п'ючи ладан.

Бугаєм дививсь на тебе.
Чоток дощ краплисто падав.

У шовках своїх глибоких
стій, Вірґініє, безвладно.

Чорні кавуни грудей
під побожний спів підладнуй.

ІНТЕР'ЄР

Не хочу бути поетом,
ще й галантним.
Ти пестися між білих простирадел!

Ні сну не відаєш,
ні блиску дня не знаєш.
Безрозумним кальмаром
сліпуєш, гола, у чорнилі пахоців.
Кáрмен.

ОГОЛЕНА НАТУРА

В тьмяній тіні олеандра
гола — ти була негарна.

Твоя плоть на моїй мапі
жовть іспанську хтіла мати.

Ти бридка була, французко,
в олеандровім галуззі.

Червінь, зелень. На голянку
я накинув плац таланту.

Червінь, зелень. Зелень, червінь.
Ми ж по сій бік Піренеїв!

СЕРЕНАДА

Над лугами-берегами
бродить ніч, у роси вбрана,
а на лоні у Лоліти
віти в'януть від кохання.

Віти в'януть від кохання...

Над марцевими мостами
ніч співає гола, п'яна,
десь купається Лоліта
у любистку, в майорані.

Віти в'януть від кохання...

Над блаватними дахами
ніч із хмелю й срібла ткани;
срібло — то струмки й дзеркала,
хміль — твій стан, моя жадана.

Віти в'януть від кохання...

В МАЛАЗІ

О пишна Леонардо!
Жрекині тіло в білім покривалі...
Маячиш ти у віллі на веранді,
що видно всім — із палуб, із трамваїв.
Синіє в далечінь погідне море.
Пляж зачорнили торсами купальники.
Твій зад колишеться
(чи мушля то, чи лотос?),
як у Церери форм монументальних.

ПОЗАСВІТТЯ

СЦЕНКА

Вежі високі,
ріки широкі.

Ф е я

Візьми собі цю обручку,
що предки твої носили!
Сотні рук десь під землею
по ній тужать що є сили.

Я

Мені аби на руках
пальці буйно колосились.
Не треба мені обручки.
Тільки символ.

Вежі високі,
ріки широкі.

НІЧ І НЕМІЧ

Ківкай, кобче,
на похмурім дереві ночі!
Мимрить вітер-недоріка,
небо щось мурмоче.

Трое п'яних тягнуть розпач,
хилитаються урозпаш.
Зорі крутяться, мов дзиги,
на 'дній нозі.

Ківкай, кобче,
на похмурім дереві ночі!

Ниють скроні. Давить боляче
із хвилини мулький віночок.
А ти чом же це замовк?
Трое п'яних пісню квокчуть.
Ти співаєш, мов стебнуєш
дівич-шовком.

Ківкай, кобче!
Хто це, хто це, хто це, хто це?
Ківкай, кобче!

НІМІЙ ХЛОПЧИК

Хлопчик голос свій шукав
(цвіркуни його украли),
хлопчик голосу глядів,
у воді глядів, у краплі.

Ним би я й не говорив,
а із нього лиш на пам'ять
перстенька б собі зробив,
німоті надяг на палець...

Хлопчик голосу в воді
все шукає як не плаче.

(Полонений голос десь-то
перебрався в цвіркуняче).

БОЖЕВІЛЬНИЙ ХЛОПЧИК

Я казав: вечір.
А воно не так.
Бо вечір — то щось таке,
що було, та десь пішло.

(Світло кулилось плечима,
наче дівчина-дитина).

Вечір, вечір... Шкода мови!
Цей — несправжній, бо у нього
з місяця лиш половинка,
а другої і не жди.

(Світло грало на дозвіллі
у статуї з божевільним).

Той був маленький,
їв усе гранати.
Цей — великий та зелений,
ані в руки взяти, ані одягти.
Так не прийде? Який він був?

(Пішло світло на спочивок,
хлопця з тінню розлучило).

ЗАРУЧИННИ

Киньте в воду
цього персня.

(Тьма поклала свої пальці
вже мені на плечі).

Киньте в воду без мороки.
Мені більше як сто років!

Всі питання не до речі.

Киньте в воду
цього персня.

ПРОЩАННЯ

*Si muero
Dejad mi balcon abierto*
В час мого скону
не закривайте балкона.

*El niño come naranjas
Desde mi balcon lo vea
El segador siega el trigo
Desde mi balcon lo siento*
Дитина їсть помаранчу —
я з балкона побачу.

Жниввар у полі жниве —
я з балкона почую.

В час мого скону
не закривайте балкона!

*Si muero
Dejad mi balcon abierto*

*El niño come naranjas.
Desde mi balcon lo vea
El segador siega el trigo
Desde mi balcon lo siento*

*Si muero
Dejad mi balcon abierto*

САМОГУБСТВО

(Сталось, певне, через те,
що ти не знав геометрії)

Хлопець явно тратив тямку.
Вже була десята ранку.

В серці він почувив раптом
рвані крила й квіти з клаптів.

І здалось, що з рота в нього
лиш одно стриміло слово.

Витяг руки з рукавичок,
поціл з рук сипнувся й вичах.

Крізь балкон глядів на вежу.
Мав себе за балкон і вежу.

Із стіни дививсь годинник —
що він, де він і куди він.

На канапі простяглася
тихо тінь його вугласта.

Хлопець туго й прямокутно
взяв сокиру, в дзеркало цюкнув.

Пітьма хлянула рікою
по примарному покою.

ЛЮБОВ

(Амур — крилатий і стрілатий)

ПІСЕНЬКА

ПРО ПЕРШЕ БАЖАННЯ

Як ранок зазоріє,
в душі моїй розмай...
Зелен гай.

Як вечір звечоріє,—
хоч солов'єм співай!
Весел май.

(Серце,
скупайся у веселці.
Серце,
кохання зустрічай!)

Як ранок заясніє,
відчаю, геть відчаль!
Дзвенить ручай...

Як вечір засиніє,—
світ піснею квітчай!
Бринить печаль...

(Серце,
скупайся у веселці!
Серце,
кохання зустрічай!)

В ІНСТИТУТІ І В УНІВЕРСИТЕТІ

Перший раз
я тебе не знав.
Другий — перейняв.

Тайна —
всьому світу знана.

Якось вийшло так:
я журився зрана,
а тоді сміятись
охота напала.

Я тебе не знав,
а ти мене знала.
Як я тебе взнав,
ти мене не знала.

От і все знайомство.
А тепер між нами
місяць — сірих днів
мляве запинало.

Перший раз
я тебе не знав.
Другий — перейняв.

МАДРИГАЛИК

Чотири черешні
серед твого саду.

(Візьми нове моє серце,
даю тобі раді).

Чотири калини
стане серед саду.

(Візьми старе моє серце
на вічну владу).

Сонце й місяць
вразу...
Ні серця, ні саду!

ВІДГОМІН

Розпустилась квітом
світова зірниця.

(Пам'ятаєш
той бездонний вечір?)

Місяць білим нардом
лє холодні пахоці.

(Пам'ятаєш
той узорний серпень?)

ІДИЛІЯ

Ти все просиш: «Поясни
таємницю весни».

Я про тую таємницю
менше знаю, ніж ялиця.

Вкаже тисяча хвоїнок
зразу тисячу стежинок.

Не скажу тобі, хунавко,
чого річка тече плавко,

та в голос візьму для сили
неба з очей твоїх сивих.

Гей, дівчино, погуляймо,
тільки віття не ламаймо!

Пограймося, хмелю ради,
у любов навпереваги.

А ще мені поясни
таємницю весни.

НАРЦИС

Нарцисе!
Дух п'янкий
ріка колише.

Квіте ніжного кохання,
дай біля тебе
посиджу.

В очах твоїх білозорих
хвильки й рибки розпливлися,
а в моїх розмайорілись
райські птиці й метелиці.

Ти малий, а я великий,
квіте кохання,
нарцисе.

Хитрі жаби-скрекотухи
то гуртом, то поодинці
каламутьять те свічадо,
де твій шал — з моїм — глядиться.

Нарцисе...
Моє горе,
горе невітшне.

ГРАНАДА, 1850

Чую із кімнати
журкіт водограю.

А промінчик сонця
й павіть винограду
у могому серці
вказують на рану.

У серпневім небі
пропливають хмари.
Марю, що не марю
у тім водограї.

ПРЕЛЮДІЯ

Хоч минаються тополі,
та сліди по собі світять.

Хоч минаються тополі,
залишають людям вітер.

По річках уплинь пускають
відгомони, срібні свідки.

Налетіли світляки
в мої згадки хтозна-звідки.

Поміж пальців дрібним дрібно
проростає серця квітка.

НА ЗЕЛЕНІМ НЕБІ

На зеленім небі
зелена зірниця:
як же їй, кохана,
та не загубиться?

З холодним туманом
водно злились башти,
із своїх віконець
як нас можуть бачить?

Сто зірниць зелених
на небі зеленім
не бачать під снігом
сто вишук біленьких.

Що маю робити
з моїм сумом-болем?
Хіба іскрасити
усміхом червоним...

СОНЕТ

Непевний привид із срібла і лілій,
вночіпний вітер, ронячи зітхання,
роз'ятрив давню рану, тонкокрилий,
і геть полинув: я увесь жадання.

Та рана, що липилася по милій,
кров обновить і розів'є світання;
то буде Філомелі занімилій
гай і гніздо, відрада і страждання.

У голові шумує насолода...
Приляжу під рясним кущем шавлії,
де без душі твоя витає врода.

Бігуча хвиля звільна порудіє —
хай кров моя дзюркоче, то не шкода,
по зіллю, що волого духмяніє.

ДОСПІВКИ

ПО-ІНАКШОМУ

Багаття штурхає вечірнє поле
рогами, наче олень той під тічку.
Лягла долина. На боках у неї
вітрець стриба акробатично.

Повітря під димком кришталі ниже —
сумне і жовте око кицьки.
А я очима по гіллю гуляю.
Гілля розгулює по річці.

І приспиви, що хтозна-де беруться,
важливою здаються річкю.
В очеретів вечірнім шарудінні,
як дивно, що я звуся Федеріко!

ПІСНЯ ПРО ЛИСТОПАД І КВІТЕНЬ

Небо хмуриться осінньо,
мені очі барвить сиво.

Щоб продовжити життя їм,
я зриваю
цвіт жовтявий.

Марно квіти перевів —
очі сиві, неживі.

(Між плечей моїх літа
душа повна й золота).

Небо пеститься весінньо,
мені очі барвить синьо.

Щоб у них вітхнути душу,
я зриваю білу ружу.

Даром ружу перевів —
білим синьки не розвів.

(Між плечей моїх літа
душа млява і сліпа).

КУДИ, РІЧКО, ПРАВИШ ПУТЬ?

Куди, річко, правиш путь?

Сміючись біжу до моря —
його хвилі мене звуть.

Куди, море, правиш путь?

Я іду горі рікою
до джерел, щоб відпочнуть.

Що, тополе, в тебе чуть?

Не скажу тобі нічого.
Я... тремчу.

Що бажати річці й морю —
хай течуть чи не течуть?

(На тополі птиць четвірко
невизначні мрії тчуть).

ОМАНЛИВЕ СВІЧАДО

Зелена вітка
без пташок, без ритму.

Відголос ридання
без губ і без болю.
Людина й Ліс.

Плачу
перед гірким морем.

Хвилі у зіницях
загрімili хором!

ДАРЕМНА ПІСНЯ

Майбутня рожа і натхнення стримане,
вчорашній аметист і бриз цієї хвили,—
хочу їх забути!

Людина й риба, кожне по-своєму колисане,
що жде своєї ночі у рясці чи у кріслі,—
хочу їх забути!

Я.

Тільки я!
Виллю тацю з олова
не на свою голову.
Тільки я!

САД У БЕРЕЗНІ

Яблунина
уже пташок приманила.

Сни мої злітають миттю
з місяця в обійми вітру.

Яблунина
собі руки взеленила.

З березня не раз, не двічі
бачу біле чоло січня.

Яблунина...
(Вітер лине).

Яблунина...
(Небо синє).

ДВА МОРЯКИ НА БЕРЕЗІ

I

Він узяв собі у серце
із Жовтого моря рибку.

Часом бачить, ніби плава
в своїх очах — дрібно, дрібно.

Забуває за морями
він про бари й помаранчі.

Дивись на воду.

II

В нього язик — мила брусок.
Помив слова та й замовк.

Світ рівний, море кучеряве,
сто зірок над пароплавом.

Все він бачив — папські ганки
й золоті груди самоанки.

Дивись на воду.

СТАТУЯ ПОТЕРПАЄ

Хміль.

Хай буде шемріт, хай буде хміль.

Дим.

Хай духмяніє, хай куриться дим.

Тільки не хочу спогадів марних,
бляклого кольору давніх годин...

Біль.

Хай буде лютий, як магія, біль.

Бій.

Хай буде сутий, забрьоханий бій.

Тільки не хочу, щоб ті невидимки
вічно ходили через мій дім.

ПІСНЯ ВСОХЛОГО ПОМАРАНЧЕВОГО ДЕРЕВА

Дроворубе,
зрубай мою тінь!
Хай не мучусь, хай не бачу
себе в наготі.

Поставлено, мов на кару,
мене між дзеркала.
День, як хоче, мене кривить,
ніч дражнить зірками.

Як себе не буду бачить,
стануть реп'яшки
мені за лист, а мурашки —
то немов пташки.

Дроворубе,
зрубай мою тінь!
Хай не мучусь, хай не бачу
себе в наготі.

ПІСНЯ ПРО ДНИНУ, ЩО МИНАЄ

Ох, як мені не хочеться
тебе пустити, дрино!

Ідеш ти повна мною,
а вернешся чужою.

Ох, як мені не хочеться
лишати в твоїм лоні
можливі достовірності
моментів неможливих!

Увечері Персей
кайдани підпиля твої,
і ти тікаєш горами,
аж ноги собі раниш.
Не можуть спокусить тебе
ні плоть моя, ні плач мій,
ні річка золота,
де спиш ти по обіді.

Од сходу і до заходу
несу я кулю світла.
У світлі тім душа моя
бринить — тремка, напружена.
Од сходу і до заходу,
ох, як мені нелегко
нести тебе з пташками
й вітристими руками!

ШІСТЬ ПОЕЗІЙ ПО-ГАЛІСІЙСЬКИ

МАДРИГАЛЬ МІСТОВИ САНТ-ЯГО

Дощ іде в Сант-Яго,
любко моя, глянь...
Сонце білов камелієв
ледви мріє з-поза хмар.

Дощ іде в Сант-Яго
темненької ночі.
Сон-цвіт сріблом волохатим
голий місяць оторочив.

Плюща плюскає по площі,
плаче камінь, плаче шкло.
Млавий попіл твого моря
млявим вітром розмело.

Млавий попіл твого моря,
Сант-Яго, а сонця ніт.
Лем вода прадавних ранків
в моїм серці, знай, бринит.

СПІВАНКА ПРО БОГОРОДИЧКУ-МОРЕХОДОЧКУ

*Гой ти храме, славний храме
Богородички малої,
що їздит човнами!*

Богородичка малая,
в неї коруна срібляная.
Штири воли, як соколи,
везут її дунаями.

Несут шкляні голубойки
в сині гори дощі-хмари,
а мерлеці й умерлиці
долом сунут, гей тумани.

Чисто Діво, ти корівкам
ласки в очі влиь рахманні,
заквітчай пресвітлі ризи
похоронними квітками.

Над Галісієв у небі
вже світає зоря рання.
Чиста Діва плине в море —
там же єї дому брама.

*Гой ти храме, славний храме
Богородички малої,
що їздит човнами!*

ДУМКА ПРО МАЛОГО КРАМАРЧУКА

В Буенос-Айресі є гайда
понад водами Ла-Плати,
на ній грає сівер-вітер
одвологлими устами.
Бідний Рамон де Сісмунді!
На вулиці Есмеральди
він занидів і зачеврів
серед тих нікчемних крамів.
По вулицях безконечних
галісійці походжали,
вимрівали диво-поле
між немірляних пампасів.
Бідний Рамон де Сісмунді
вчув у фіалках рідний танчик,
а сім волів місяцевих
в его згадках мирно паслиєь.
І пішов він нога в ногу
понад берегом Ла-Плати,
де кололи водне шкло
німі коні й верби млаві.
Не чув тії пресумної,
претужної тії гайди
і не видів гайдариска,
що уста ему крилаті.

Бідний Рамон де Сісмунді
ішов берегом Ла-Плати,
видів іно там на спадні
мури вечора кєрвавї.

НОКТУРНО ПРО ХЛОПЦЯ-ТОПЕЛЬЦЯ

*Ходімо тихонько берегом до броду,
до хлопця-топельця, красного на вроду.*

*Ходімо по тихій воздушній тропі,
закіль го до моря не ймила топіль.*

*Душа му зранєна цвілила слезами,
кадили до скону смереки і трави.*

*А з місяця буйна вода ся струмила,
ті кичери голі леліями крила.*

*А вітер вберас в камелії чорні
уста осмутнілі, навіки безмовні.*

*Ходіте, ледіні, із гір і з долин,
до хлопця-топельця ходіт на поклін!*

*Ходіт, темні люде, з верхів і з підгір'я,
закіль го до моря не трутила філя!*

*Там білі тумани окіл сповили,
там струмені грают, як сиві воли.*

*Як тужно між майних дерев-самборів
під місяцем ярим співав тамбурин!*

*Прибігли ледіні, глядіти шкода:
уже го до моря забрала вода!*

КОЛИСАНКА ДЛЯ РОСАЛІЇ КАСТРО, НЕБОЖЕЧКИ

*Уставай, моя леліє,
бо юж когут зорю піє!
Уставай, моя фраїрко,
рує вітер, гей корівка!*

Плуги дзвоня день за днем
із Сант-Яго в Ветлегем.

З Ветлегема до Сант-Яго
плине човном файний янголь.
Киває ся срібен човен,
галісійським болем повен,
галісійським безголів'єм
та й журботним тихим зілем.
Зіле криє твоє ложе
й твої коси, чорні рожі,
а вни шлют ся ба й до моря,
там, де хмари гнізда мостя...

*Уставай, моя леліє,
бо юж когут зорю піє!
Уставай, моя фраїрко,
рує вітер, гей корівка!*

ТАНЧИК МІСЯЦЯ НАД САНТ-ЯГО

Ади, ффраїр, ади, білий,
весь од студіни заціп!

Не, то місяць танцує
над подвір'єм мерлеців.

Почорніло єму тіло
десь від тіний і вовків.

То танцує, мамо, місяць
над подвір'єм мерлеців.

Хто раніт лоша камінне
та при самій брамі снів?

Ой то ж місяць! То місяць
над подвір'єм мерлеців!

Хто то в шиби мої сірі
хмарні очі затопив?

Ой то ж місяць! То місяць
над подвір'єм мерлеців!

Най помру у себе в ліжку,
марячи про злотоцвіт.

То танцує, мамо, місяць
над подвір'єм мерлеців.

Доню, доню, я од вітру
побіліла-м на лиці!

То ж не вітер — смутен місяць
над подвір'єм мерлеців.

Хто то риче, хто лелече,
мов великий жальний віл?

Ой то місяць, мамо, місяць
над подвір'єм мерлеців.

Ой то ж місяць, мамо, місяць
в дерезовому вінці,

все танцує, все танцує
над подвір'єм мерлеців!

ЦИГАНСЬКИЙ БАЛАДНИК

ПРО ЦАРІВНУ МІСЯЦІВНУ

Прийшла в кузню Місяцівна
в серпанковім покривалі,
хлопчик дивиться на неї --
краса очі пориває.
Має білими руками,
аж малому серце в'яне,
вислоняє, грішна й чиста,
тугі перса олив'яні.
«Тікай, тікай, Місяцівно,
бо як вернуться цигани,
накують із твого серця
намиста й перснів багато».
«Дай я, хлоню, потанцюю,
бо як вернуться чхавале,
ти з закритими очима
лежатимеш на ковадлі».
«Тікай, тікай, Місяцівно!
Чуєш, тупотять бахмати?»
«Ну-бо, хлоню, не топчися
по білі моїй крохмальній».

Битим шляхом скаче вершник,
мов у бубон, в шлях бабаха,
а вже в кузні малий хлопчик
склепив віченьки, бідаха.

Гаєм їхали цигани,
мусянджовії примари.
Очі мружили набакир,
рівно голови тримали.

А в тім гаю пугач пуга,
пугач пуга тоскно й жаско...
Пливе небом Місяцівна,
за руку держить хлоп'ятко.

В кузні туж, у кузні лемент,
плачуть, голосять цигани,
а царівну Місяцівну
повивають хмари, хмари.

МИЛОДАНКА Й ВІТЕР

Вибубнює Милоданка
на місяці-тамбурині,
ходить стежкою надвоє —
по кришталю й по лаврині.
Од баского ритму втікши,
падає беззорна тиша
там, де море б'ється в ніч,
що за всі моря рибніша.
На горі, на верхогір'ї,
сплять озброєні гвардійці —
білі вежі стережуть,
де живуть пани англійці.
А морські циганчата
жартом кидають, дивіться,
равликові халабудки
і соснове яре віття.

*

Вибубнює Милоданка
на місяці-тамбурині...
Як зачув її, схопився
вітер, левень незборимий.
Нагий святий Христофор,
богославець юродивий,

на циганку поглядає,
гра на гайді невидимій:
«Дівчино, моя лелітко,
дай піднять твою хламидку,
розкрий перстам моїм древнім
твого лона лазур-квітку!»

*

Кида бубон Милоданка
і тіка — стояти ні з ким...
Вітрюган жене за нею
із мечем полум'янистим.

Море хмуриться прибоєм,
блякнуть злякані маслини,
квелять флейти темноти,
бамка гонг гірського снігу.

Тікай, тікай, Милоданко,
зловить тебе зелен вітер!
Тікай, тікай, Милоданко;
близько вже несамовитий!
То сатир огнеязыкий,
рясно зорями повитий.

*

Перелякана циганка
вбігла-впала в кам'яницю,

де живе англійський консул
вище за гірські ялиці.

Потривожені тим криком,
підхопились три гвардійці,
на них чорнії шинелі
і пілотки, як годиться.

Вже англієць Милоданці
молока налив — на, випий! —
підніс чарку ялівцівки,
та вона не хоче пити.

Плачучи, оповідає,
що мусила натерпіться,
а на даху лютий вітер
рве зубами черепицю.

БІЙКА

У яру блищать навахи,
альбасетські, гостролезі,
грають у крові ворожій,
ніби щуки-риби в плесі.
Прикре світло картярняне
вирізьбля на тлі зеленім
силуети верхівців
і їх коней тороплених.
На маслині суховерхій
плачуть дві непочки старенькі.
Бійка лютим бугаєм
на стіни осліп дереться.
Чорні янголи посили
хустки і воду явлену,
у них крила-криломахи,
мов навахи гостролезі.
Впав з коня Хуан Антоньйо,
покотився вниз по скелі,
усе тіло у лілеях,
лиш на скронях цвіт черлений.
На хресті вогненнім верхи
в'їде він у браму смерті.

*

Пригнав слідчий в гай оливний
з охороною своєю.

Кров слизюча сичить-стогне
без'язикою змією.

«Ех, жандарми, це ви дармо,
так із правіку ведеться...

Лягло четверо римлян
і п'ятеро карфагенців».

*

П'яний фігами і гамом,
причвалав гарячий вечір,
впав зомлілий, непритомний
на різані ноги й плечі.

Чорні янголи літали
при заході над землею,
у них довгі, буйні коси,
серця з мира і елею.

СНОВІЙНА БАЛАДА

Я люблю тебе в зеленім.
Зелен вітер. Зелен явір.
Човен в морі смарагдовім,
кінь у горах темно-ярих.
Уперезана імлою,
снить вона на верхнім ганку,
вся зелена — тіло й коси,
очі — дві срібляні склянки.
Я люблю тебе в зеленім.
В місячнім циганським чарі
світ ще дивиться на неї,
вона світу вже не бачить.

*

Я люблю тебе в зеленім.
Паморозі буйні скалки
й сутінків соми сумирні
шлях проторюють світанку.
Стара смоква тре повітря
пагіллям своїм наждачним,
а гора, крадлива кицька,
агави шорсткі їжачить.
Та хто прийде? Звідки прийде?
Жде на ганку в тузі марній,

вся зелена, тіло й коси,
про гіркеє море марить.

*

«Чуєш, дядьку, я зміняв би
коня свого на цю хату,
а сіделко на люстерко,
а кинджала на цю плахту.
Я скривавлений прийшов
з Козиноного перевалу».
«Якби, хлопче, моя мога,
я пристав би на ту плату,
тільки я — уже не я,
моя хата — вже не хата».
«Дядьку, я хотів би вмерти
в ліжку, чесно і порядно,
в стальнім ліжку, якщо можна,
між голландських простирадел...
Та на грудях аж до горла —
подивися, які рани!»
«На твоїм пагрудді білім
три сотні маків багряних.
Кров дзюрчить, аж наче пахне,
біля твого, хлопче, паса.
Тільки я — уже не я,
моя хата — вже не хата».
«Пусти ж мене, коли так,
хоч на той високий ганок.

Ой пусти мене, пусти
на зелений верхній ганок,
де бринять-струмують роси
покрізь місячний серпанок».
І побрались вони вгору,
на високий верхній ганок,
позначали сліди кров'ю,
призначали ще й сльозами.
В ближнім селищі покрівлі
трепотіли ліхтарями,
тисяча кришталевих бубнів
ранок ранили на грані.

*

Я люблю тебе в зеленім —
зелен вітер, зелен явір...
Ішли вони двоє вгору,
вітер волос їм кудрявив,
горенив у роті жовцю,
віяв м'ятою, катраном.
«Ти скажи мені, мій хлопче,
де гірка твоя коханка?
Вона ж, було, виглядала
тебе з вечора до ранку
(бодай була виглядала
до останнього останку!) —
свіжовида, чорнокоса —
на оцім зеленім ганку!»

*

На поверхні водозбору
колихається циганка,
вся зелена — тіло й коси,
очі — дві срібляні склянки.
На воді її тримають
місячні дрібні оскалки.
Ніч така затишна стала,
мов околицьній майданчик,
а у двері гупотіли
п'яні, мов квачі, жандарми...
Я люблю тебе в зеленім.
Зелен вітер. Зелен явір.
Човен в морі смарагдовім.
Кінь у горах темно-ярих.

ЦИГАНКА В ЧЕРНИЦЯХ

Мовчать німо мирти й мури,
мальви мають між трепіттям,
а черниця молода
вишива на п'яльцях квіти.
Сім пташок, сім різних барв
облітують сірий світич,
церква здалеку реве,
мов ведмідь, що ліг горізнач.
Як же шиє, як гаптує,
не гаптує — чари діє!
Хоче вдати на полотні
фантастичні свої мрії.
Ох же й сонях! А магнолій
цвіт — у лентах, у шумисі!
А шафран який, а місяць
на вівтарнім антимідсі!
П'ять цитрин на кухні поруч
у сиропі сахаріє,
п'ять настурцій, ран Христових,
привезено з Альмерії.
Скачуть верхи два опришки
в чорних очах у черниці,
од глухих останніх лун
аж ряса на ній рясниться.
А гляне на хмари, гори,

в далину, що ледве мріє,—
серце мліє в неї в грудях,
серце з цукру й бразилії.
Ох, високая рівнина —
двадцять сонць над нею висить!
Скільки річок прямовисних
фантазія її виснить!
Та сидить, гаптує квіти,
а знадвору світло й вітер
грають нехотя у шахи
на рясних гратчастих вікнах.

ЧУЖА НЕВІРНИЦЯ

...Да й у берег її завів я —
за дівчину її мав,
а вона була заміжня.
Була нічка петрівчана,
весільної грали тіні —
ліхтарі якраз погасли,
а цикади заблмтіли.
Я торкнув їй сонні перса,
як виходили за місто,
і вони мені розкрились,
мов дві китиці рясністі.
Накрохмалена спідниця
ув ушў мені шамшіла,
наче шовк шістьма ножами
шматував хтось що є сили.
Верби звільна колисали
безсріберне верховіття,
і невговканими псами
обрій гавкав із заріччя.

За ожинником колючим
кинув я її горілиць,
що аж коси буйнокосмі
у вологу рінь урились.
Я ізняв із себе шарф,

вона сукню і спідницю,
я зняв ремінь з кобурою,
вона штири шнуровиці.
Ніжніше ніжних конвалій
оксамитилося тіло,
ясніш ясного кришталю
при зорях воно ряхтіло.
Стегна подохко пручались,
мов дві спіймані рибини,
то кригою гоголіли,
то жевріли жаром білим.
Тої ночі я літав
крізь провалля по привіллю
на едвabній кобиліці
без стремен і без повіддя.
Що вона мені шептала,
не подоба говорити,
та я знаю те, що знаю,
я в цім ділі добре битий.
Захлюскану й заласкану,
з берега її повів я
світом, як мечі-лілеї
люто краяли повітря.

Я повівся, як годиться,
бо я таки щирий циган:
дав на шитво їй шкатулу
(нехай тішиться, суцїга),

а кохатися не став,
зради їй простить не зміг я,
бо казала, що дівчина,
а була уже заміжня.

БАЛАДА ПРО ЧОРНУ ТУГУ

Клюють півні темний обрій,
ніяк сонця не знаходять;
Самотина Горова
із гори крутої сходить.
Пахне кіньми і тінями
її тіло, лите з бронзи,
груди, два курні ковадла,
круглим жалем тужать-стогнуть.
«Самотино, що шукаєш,
чом блукаєш самотою?»
«Чом блукаю, сама знаю,
що тобі до мого болю?
Я шукаю в цьому краї
саму себе, свою долю».
«Самотино, моє горе,
коли кінь закусить повід,
заженеться з гону в море,
буйна хвиля його втопить».
«Не кажи мені про море!
Проростає туга чорна
на оливковій землі
під зелений шепіт-гомін».
«Ти скажи, яка ж то туга,
яка мука невгамовна,
що з очей тобі сльозить

гіркота терпка лимонна?»
«Мечусь дома, як причинна,
з тою тугою жалькою,
волочаться долі коси
і по кухні, й по алькову.
Все на мені з тої туги
гагатом чорним холоне...
Ой льолі ж мої ллянії,
ой макове моє лоно!»
«Самотино! Вмийся біло
непочатою водою,
собі серце заспокой,
може, знайдеш свою долю».

*

Долиною співа річка,
торочена бірюзою,
квітчається новий день
жовтим цвітом гарбузовим.
Ой туго, туго циганська,
туго щира й одинока,
туго досвітків далеких,
туго схованих потоків!

СВЯТИЙ МИХАІЛ

(Гранада)

Із високих ганків видно:
горою, ген-ген горою
ідуть мули й тіні мулів,
на них соняхи вагою.

В ущелинах їхні очі
ніч безкрая криє млою,
а в повітряних рукавах
десь хрустить зоря солона.

Небо, все у білих мулах,
заплющує ртутні очі —
певно, сутіням тривожним
спокій серця дати хоче.
А вода береться льодом,
щоб не було водопою,
вода п'яна, розхристана,
горою, ген-ген горою.

Михаїл святий, оздобний,
із дзвіниці, мов з покою,
стан показує свій гожий
і з світичів литий пояс.

Цей приручений архангел
опівдня і опівночі
сердиться, бува, як пух,
і, як голуб той, буркоче.
Він співав в вітражах
ефебом ночей зальотних,
не крином благоухає,
а модним одеколоном.

*

На узмор'ї хвилі-кралі
танцюють дует балконів.
Місяць ронить долу аїр,
здобувається на тони.
Ідуть дівки-гранадяйки,
ідучи, лузають сонях,
у них зади моцні й круглі,
мов планети в зорних тонах.
Ідуть пишні кавалери,
ідуть дами, всім відомі,
чорні з туги за минулим,
тим маєвим, соловйовим.
І єпископ превелебний,
що давно стемнів на очі,
править месу обоюдну —
чоловічу і жіночу.

*

А Михаїл лежить тихо
на дзвіниці, у покої,
в своїх ризах златолавих,
у мережанім хітоні.

Михаїл, світил державець,
непарних чисел володар,
мріє в красі берберійській
лементу і веж дозорних.

СВЯТИЙ РАФАІЛ

(Кордова)

I

Їхали сліпі ридвани
в очеретяну прилуку,
де шліфують мляві хвилі
римську статую безруку.
Сплів те все Гвадалквівір
у криштальні візерупки,
де й квіток тремкі платівки,
і високих хмар відлунки.
Діти тчуть та, знай, співають
про життя омани тужні
коло тих старих ридванів,
що зблукались у ноктюрні.
Та Кордова не впадає
від містерій тих у стуму,
бо хоч сутінки і зводять
димову архітектуру,
мармур стверджує тужаво
чисту й ясну свою думу.
Понад арками стрункими
сірий вітер віща струї,
блискучими пелюстками
тонка бляха їх гаптує.

Міст замислений доносить
десять гомонів Нептуна,
в пролом муру утікає
з тютюном своїм тютюнник.

II

Одна риба у воді,
що дві Кордови кантує —
одну ніжну, комишасту,
другу строгу і культурну.
На б́ерезі роздяглись
хлопці, з вигляду байдужні,
учні Товія благого
чи Мерлінові підручні.
Поринають вони в річку
спитать риби, ради шутки,
що їй краще — з вина квіти
чи з підповні парашути?
Та карась, що вир золотить,
а мрамур вбирає в смуток,
вчить їх мудрощів колони,
що самотньо вік вікує.
Мавризований архангел
у цяцькованій кошулі
на мітингу хвиль хитючих
шукав шуму й люлі-люлі.

*

Одна риба у воді,
дві Кордови, дві красуні —
одна, струнка, рветься в небо,
друга розтеклась на струмні.

СВЯТИЙ ГАВРИЇЛ

(Севілья)

I

Юний красень, гейби ясень,
крутоплечий та високий,
личко — яблучко на свиді,
сумноустий, винозорий,
тонконервий, палкосердий,
по вулиці пустій ходить.
В ритмі молитов жалобних
сандалі його шеврові
толочать нічне повітря,
мов жоржини чи левкої.
Не зрівняються із ним
ані пальми на узмор'ї,
ані царі-вінценосці,
ні мандрованії зорі.
А як голову ісклонить
та на груди мармурові,
ніч шука долину й другу —
впасти перед ним навколяки.
І заводять спів гітари
в честь архангела святого,
що на верби горить серцем,
мотилів по струнці водить.

«Гавриїле, дитя плаче,
плаче в матерній утробі,
не забувай, архангеле,
що циганський плащ на тобі!»

II

Молода циганка Рада,
як веселка у лахмітті,
розчахнула дворі настіж —
із вулиці рине світло.
То архангел Гавриїл
усміхався їй лелійно,
правнук древньої Хіральди
ніс небес благовоління.
В гаптах його камізельки
коники цвірчать сп'янілі,
а всі зорі серед ночі
дзвіночками задзвонили.
«Гавриїле, моє серце
три радості прохромали,
своім світлом розвив еси
на виду моїм жасмини».
«Радуйся, циганко Радо,
смуглолице моє диво!
Вродиш сина: буде легінь
понад легіт уродливий».

«Гавриїле мій святенський,
золотенький мій Гаврильцю!
Та де ж тебе посадити,
хіба в квіти чорнобривці?»
«Радуйся, циганко Радю,
веселко моя в лахмітті!
Твій син буде родимкою
й трьома ранами примітний».
«Гавриїле мій святенський,
солоденький мій Гаврильцю!
Я вже чую — в мене в грудях
молочні бурлять криниці»..
«Радуйся, циганко Радю,
мати многим поколінням!
Гордо сяють твої очі,
мов харцизи грають кіньми».

*

У лоні дитя заграло,
а Рада рада, радіє:
тонюсінький голосочок
лебедика лебедіє.

Святий Гавриїл у небо
побравсь по сяйній драбині,
а зорі в літеплі ночі
безсмертниками рябили.

ЯК УЗЯТО АНТОНЬІТА КАМБОР'Я ПО ДОРОЗІ ДО СЕВІЛЬІ

Antonio Torres Heredia Антоньйо Торрес Ередья,
hijo y nieto de Cambreros діда-прадіда Камбор'йо,
con una cara de mimbre до Севілі на кориду
va a Sevilla a ver los із ціпком іде вербовим.
toros Смаглий, мов зелений місяць,
moreno de verde luna іде браво, хоч поволі,
anda despacio y в'ються кучері лискучі,
garboso нависають аж на брови.
sus empuñados По дорозі рвав лимони,
bucles узяла його охота,
le brillan entre кидав жовті кульки в воду,
los ojos. поки стала щирозлота.
A la mitad del Десь отак на півдорозі
camino під гіллястим осокором
corto' limones патрулюючі жандарми
redondos обскочили його колом.
y los fue tirando
al agua День поволі йде на спадень,
hasta que la puso взявши вечір на горгойки,
del oro. носує, мов тореро,
y la mitad del море, ріки і потоки.
camino Гай оливний жде вже ночі
bajo las ramas із-під знаку Козерога,
de un olmo дмухнув вітер по горі
guardia civil caminera на конику вороному.
lo llevo codo con codo.

Антоньйо Торрес Ередья,
з діда-прадіда Камборйо,
йде між п'ятьма трикутками,
кинувши ціпок вербовий.

Ех, Антоньйо, хто ти й що ти?
Якби справді був Камборйо,
п'ять фонтанів кров'яних
цвіркнуло б перед тобою!
Який з тебе батьків син,
який у біса Камборйо?
Перевелись ті цигани,
що самі блукали в горах!
Старі ножі харалужні
притрусив ледачий порох...

*

Увечері о дев'ятій
повели його в холодну,
а жандарми на отуху
лимонадну пили воду.
Увечері о дев'ятій
узяли його в закови,
а ніч вороно лисніла,
наче крижі лошакові.

— Antonio, ¿quién eres tú?
Si te llamas Camborio
hubieras hecho una fuente
de sangre con cinco chorros.
Ni tú eres hijo de nadie,
ni legítimo Camborio.
¡Se acabaron los gitanos
que iban por el monte negro!

Están los viejos cuchillos
Hiriendo bajo el polvo.

ЯК ПОМЕР АНТОНЬО ТОРРЕС ЕРЕДЬЄ

Загучали гуки смерті,
де шумить Гвадалквівір,
заглушили, предковічні,
гвоздиковий буйний цвіт.
Він у чоботи гвоздив їх,
наче вепр іклив хортів,
він скакав халяндри в бійці,
мов запінений дельфін.
Він ворожою крівлею
заросив свій кармази,
та в чотири кишталюги
вороги його взяли.
Коли зорі в сірі води
гострі кидали списи,
коли снились бузів'ятам
левкойові прапорці,
гомоніли гуки смерті,
де шумить Гвадалквівір.

*

«Антоньйо Торрес Ередьє,
ти Камборйо з синіх гір,
смаглий, мов зелений місяць,
гвоздиковий буйний цвіт,—

хто убив тебе, признайся,
де шумить Гвадалквівір?»
«То чотири побратими,
мої рідні вороги,
вони важили на мене,
на сап'янці дорогі,
вони заздрили на мене,
на сріберні дукачі,
на це личко, замішане
на мигдалю й аличі».
«Гей, Антоньїто Камборйо,
тобі б тільки до цариці!
Смерть твоя вже за плечима,
ти Пречистій помолись».
«Гей, Федеріко Гарсіє,
біжи стражників поклич!
Мов тонка кукурудзина,
вже мій стан переломивсь».

*

Хлянув кров'ю раз і вдруге
та й у профіль занімів.
Живий таляр неповторний —
карб загублено навік.
Прийшов янгол невиспаний,
під голови підмостив,
прийшов другий, натомлений,
лампадоньку засвітив.

Як чотири побратими
вернулися в батьків двір,
одбриніли гуки смерті,
де шумить Гвадалквівір.

СКОНАВ З ЛЮБОВІ

«Що там сяє, що блискоче
у високих коридорах?»
«Зачинімо, синку, двері,
вже нерано, північ скоро».
«Все горять чотири свічки,
хоч і як заплющуй очі».
«Десь ті люди чистять мідь,
ти заснув би, мій синочку».

*

Хворий місяць-недобір
часникове срібло ронить,
жовтим вежам обережно
шевелюри жовті робить.
Ніч трясеться з переляку,
б'ється в засклені балкони,
бо за нею з хижим гвалтом
пси женуться незнайомі.
Пахне десь вином чи йодом
за дверима в коридорах.

*

Вологий плавневий вітер
і старечий журний гомін

колихали тріпотливо
полуночі рваний полог.
Вже поснули бики й ружі,
тільки там, у коридорах,
ярились чотири свічки,
мов Юр святий змієборець.
Сумні жінки-долинянки
кров кидали мужню, добру,
тиху кров квіток на зріз
і терпку з крутого боку.
Старі жінки-бережанки
заридали під горою
у безвихідну хвилину
зміни варти без паролю.
Ніч така квадратна й біла
в цих палатах монотонних...
Серафими і цигани
грали на акордеонах.
«Слухай, мамо, як умру,
проведи мене до схову
та бий сині телеграми
од заходу аж до сходу».

*

Сім криків, сім бризок крові,
сім маків снотворних чорних
бліки місячні загускли
роздробили в срібний порошок.

Забурхало десь там море
невгамованих прокльонів,
а в нім руки одрізані
і вінці квіток червоних.
Небо грюкало дверима,
сварилося з хмурим бором,
світло хлипало, тужило
у високих коридорах.

БАЛАДА ПРО ВИВОЛАНЦЯ

Самото моя невгавна!
Очі мої і коневі
не сплять з вечора до рана
і не дивляться в той бік
світової панорами,
де спокійно відпливає
сон тринадцятьма човнами.
Мої очі гострі й бистрі,
джури пильні, неоспалі,
все наставлені натовість
на метали та на скали,
де мов безжиле тіло
ворожить на мерзлі карти.

•

Густі струмені-бики
хлопців буцали, шпиряли,
що купались в молодиках
рогів їхніх кучерявих.
На ковадлах лунатичних
молотки всю ніч співали,
на вершника й на коня
безсоння біле кували.

*

Дев'ятнадцятого червня
було сказано Амаргу:
«Ламай уже, коли хочеш,
в дворі в себе олеандри.
Намалюй хреста на дверях,
підпиши ім'я на пам'ять,
бо кропива з бугилою
поросте на твоїм рам'ї,
а сире вапно у п'яти
уп'ється тобі голками.
Те здіється в темну ніч
у магнітних горах карих,
де п'ють струмені-біки
очерети в сонних марах.
Замов дзвони і свічки,
навчись руки складать навхрест,
навікай студеним дихать
у металах та у скалах,
бо як мине два місяці,
уберуть тебе у саван».

*

Святий Яків у повітрі
марев'яним мечем маше,
млосна тиша вихлинає
із небесного піддашся.

Дев'ятнадцятого червня
розплющив очі Амарго,
дев'ятнадцятого серпня
їх розплющував намарно.
Сунув вулицями люд
поглядіть на виволанця;
самота його безруха
в німі мури уп'ялася.
Непорочно білий саван
римського різкого плану
прямокутними пітрихами
давав смерті рівновагу.

БАЛАДА ПРО ІСПАНСЬКУ ЖАНДАРМЕРІЮ

Чорні, чорні, чорні коні,
чорні цокоти-підкови.
Плями на плащах блищать
то чорнильні, то воскові.
Черейи тупі свинцеві,
їх не проймуть зроду сльози,
шкуратяні тугі душі,
їдуть, їдуть по дорозі.
Там, де пройдуть, де проїдуть
ці горбаті ночоброди,
темна гумова мовчанка
та піщаний страх родить.
Де захочуть, там і пройдуть,
з голови снують пустої
астрономію непевну
неозначених пістолів.

*

Ой циганське славне місто!
Прапори на кожнім розі,
місяць жовтий, як гарбуз,
і черешні у сиропі.
Ой циганське славне місто,
не забудь тебе ніколи!

Місто мускусу і муки,
вбране в вежі червінкові...

А як темна ніч упала —
ой ви ночі, переночі! —
кували в кузнях цигани
сонця, стріли і дзвіночки.
Добивався у всі брами
поранений кінь бездомний.
Скляні півні обізвались
над Хересом Прикордонним.
Із-за рогу-невгадаю
голий вітер шпарко скочив
у ту ніч, у ту срібніч —
ой ви ночі, переночі!

*

Божа мати й святий Йосип
погубили торохтьола,
все шукали тих циган,
де то їхня гола воля?
Божа мати виступає
у спідниці грезетовій,
мов алькальда того пані,
і в коралях мигдальових.
Святий Йосип іде, має
рукавами зелен шовку,
а за ними Педро Домек

і три царів з востоку.
Мов безклекітний лелека,
марив місяць на підповні,
пласкі дахи заливали
тьмяні ліхтарі й корогви.
А безклубі танцівниці
плачуть в люстрах смарагдових.
Тьма й вода, вода і тьма
над Хересом Прикордонним.

*

Ой циганське славне місто,
прапори на кожному розі!
Погаси зелене світло,
бо вже їдуть ночоброди.
Ой циганське славне місто,
не забудь тебе ніколи!
Розхристане, розпатлане
на безморім виноколі...

*

Їдуть, їдуть по два в ряд,
близько місто вже святкове:
В патронташах шарудять
безсмертники світанкові.
Їдуть, їдуть по два в ряд,
одкидають тіні строгі.

Для них небо — то вітрина,
де виблискують остроги.

*

Необачне сонне місто
двері множило парозтвір,
як нагрянули жандарми —
некликані лихі гості.
Всі годинники спинились,
а коньяк у бутлях добрий
прикидався листопадом,
щоб не збуджувать підозри.
З дахів знялась криків зграя,
флюгери сполохав обшук.
Шаблі тнуть тужавий вітер,
а копита його топчуть.
Ось уже й старі циганки
біжать поночі наспотич,
ведуть коні, несуть гроші —
чи то злодію не здобич?
Пнуться вулицями круто
плащі чорні, зловорожі,
лиш вихри стрижуть за ними,
мов холодні леза ножиць.

*

А при брамі Віфліємській
всі цигани вже у зборі.

Святий Йосип поранений
мертве дівча в саван горне.
Настирливі карабіни,
знай, дірявлять шатро ночі.
Божа мати циганчатам
кладе зоряні примочки.
А жандарми сунуть, сунуть,
сіють полумінь довкола,
в огні шквариться живцем
фантазія юна й гола.
Онде Роза Камборівна
сидить, стогне на порозі,
її груди одрубані
перед нею на підносі.
Он іще біжать красуні,
навздогін метляють коси,
розпукають у повітрі
порохові чорні рози.
А коли череп'я крівель
лягло долі, мов покоси,
припала зоря рум'яна
раменом на камінь косий.

*

Ой циганське славне місто!
Даленіють чорні коні
по тунелю безгоміння,
а тебе поймає племінь.

Ой циганське славне місто,
не забудь тебе ніколи!
Грою місяця й пісків
світиш ти на моїм чолі.

ТРИ ІСТОРИЧНІ БАЛАДИ

МУКИ СВЯТОЇ ОЛАЛЬЇ

I

МЕРІДСЬКА ПАНОРАМА

Вулицею кінь чвалує,
кінь басує довгохвостий,
а старі вояки римські
куняють чи грають в кості.
Мінервине середгір'я
випручує віття голе,
вода нависом золотить
строгі скелі гострочолі.
Ніч лежача і ледача
зорі мружила безносі;
щоб світанок розступився,
провалилась би вже досі.
Де-де чулися блюзнірства,
гребінь їх гукав червоний.
Діва праведна стогнала,
аж кришталь крушив той стогін.
Точилися на точилі
ножі люті й гаки гострі.
Бугаєм ревло ковадло,
а Меріда під горою

квітчалася нардом свіжим
та ожиною густою.

II

МУКИ

Гола Флора шнється вгору
хвилюватими щаблями.

Консул каже принести
тацю для грудей Олальї.

І уже зелені вени
джереляться їй з горлянки,
стать її тріпоче, б'ється,
ніби пташка-полонинка.

І уже долі без ладу
підскакують руки втіті,
хочуть скластися хрестом
в безголовому благанні.

А на арізах на червоних,
до груди щойно стояли,
небеса дрібненькі видно
і молочнії канали.

А на спині куці крові
вибуяли тисячами,
протівляться вогням-лезам
вологими стовбурцями.

І руді центуріони,
загартовані стократи,
підіймаються на небо,
дзвонячи у срібні лати.

Гримлять мечі, ревуть гриви
у пасійному хоралі,
а консул несе на таці
груди димлені Олалї.

III

ПЕКЛО Й СЛАВА

Сніг хвилястий спочиває.
На дереві висить Олалья.
Чорнить сіверке повітри
голизна її вугляна.
Ніч напружено блищить.
На дереві мертва Олалья.
Десь міста каламарі
вивертають іспотайна.
Манекени сніжне поле
вкрили чорними рядами
і плачуться на каліцтво
безгучними голосами.
Та вже сніг ізнов посилав,
убідилася Олалья —
шкулькі нікельові піки
покірно в боки приймала.

Сяє в спаленому небі
хранильниця із дарами
між гирлами річок синіх
і сірими солов'ями.

Трісли шиби мальовані!
Біла світиться Олалля,
херувими й серафими
вопіяли їй: «Осанна!»

ЯК ДОН ПЕДРО ДОЛІ ШУКАВ

(Балада з затонами)

Селами, містами
мандрував дон Педро.
Ой, як же він плакав,
горював як ревню!
На коню безгнуадім
їхав іздалека,
шукав хліба й ласки,
а то річ нелегка.
Питалися в вітру
всі вікна стихенька,
чом так гірко плаче
той рицар-сердека?

ЗАТОН ПЕРШИЙ

Під водою
потекли слова.
Над водою
два місяці, два.
Один в річці купається,
другий в небі нетямиться.
На березі хлопчик:
«Ну, ще тріньки!
Брязни, поче,
у тарілки!»

І ДАЛІ

У чужодальнє місто
приїхав наш дон Педро,
те місто злотом сяє,
кругом буяють кедри.
Любистки, розмайрини...
Чи я не в Віфліємі?

Ряхтять дахи плескаті,
а хмари мов різьблені.
Скрізь вулицями арки.
Дві баби й дід аж древній
із срібними лампадами
назустріч дону Педру.
Тополі кажуть: «Ні».
А соловей: «Непевно».

ЗАТОН ДРУГИЙ

Під водою
потекли слова.
Над гладінню водяною
райські птиці і заграва огнева.
А у плавнях комишастих
свідки-привиди, що знають все до дна.
Як на деку од гітари,
сон безчулий наплива.

І ДАЛІ

Дорогою гладкою
дві баби й дід аж древній
із срібними лампадами
ідуть на цвинтар темний.
Ідуть вони, аж бачать:
серед шафрану й терни
змордований лежить
кінь дона Педра.
Тасмний голос вечора
в небесну блеяв темінь,
а одноріг відсутності
зламав свій ріг об кремінь.
Здаля великий гóрод
горить огненно,
а з-під землі чийсь голос
квилить непевно.
На півночі є зірка,
на півдні — потопельник.

ЗАТОН ОСТАННІЙ

Під водою
залягли слова,
замулилась
пісенька жива,
а дон Педро бородою
в баговинні колива.

ТАМАРА Й АМНОН

Над безводною землею
місяць плавле нетерпляче,
літо в розповпті яриться,
тигром рика, огнем паше.
Бринять нерви металеві
над дахами-черенями,
із долини тонкорупно
блеще вітер кучерявий.
Земля спрагла виставляє
репані болючі рани
і здрига, як припече
білий жар її голками.

*

Дивно марилося Тамарі —
птахи в горлі щебетали
під промісячені цитри
й прохолодливі тимпани.
Нагота її струнка,
віта пальмова одрадна,
просить снігу на живіт,
а на спину хоч би граду.
На терасі голим гола
спів, мов сон, снує Тамара,

в ногах її п'ять голубок,
мов п'ять видихів туману.
Амнон, хижий і тугий,
все глядів на неї з башти,
чресла пінилися спорзно,
борода дихтіла славно.
Нагота її сліпуча
простяглася на терасі,
уста бринять нечритомно,
мов стріла в них уп'ялася.
Амнон дивиться на місяць,
що так низько й кругло плива,—
Тамарині пружні перса
вимальовує уява.

*

Амнон десь аж о четвертій
ліг у себе на кроваті,
по покою в неспокою
очі шастали крилаті.
Щільне світло десь там села
піском бурим закидає
чи винурює па хвильку
корали троянд і далій.
У криниці вода мліє,
у глеках росте мовчанка.
На стовбурі моховитім
співа кобра-наочарка.

Амнон стогне у ліжниці
між холодних простирадел,
дрижаками, як плющем,
тіло тіпає гаряче.
До притихлого покою
тихо увійшла Тамара,
мов Дунай розлився смутно,
скаламучений громами.
«Зітри, сестро, мені очі
ти світанням ненастанним,
фібри серця мого тчуть
плетиво до твого стану».
«Годі, брате, не цілуй,
бо мені аж плечі в'януть,
наче оси й вітерці
в них гудуть двома роями».
«О Тамаро, твої груди —
то дві рибки, дві принади,
в твоїх пучках чути шепіт
нерозпуклої троянди».

*

Уже коні в царських стайнях
на сто горел заіржали.
Сонце відрами линуло
на винні лози тужаві.
Він пірвав її за коси
і хітон її роздирає,

і по білій чистій мапі
течуть літеплі корали.

*

Що за гамір, що за галас
над високі знявсь палати!
Зарясніли скрізь кинджали
і розхристані халати.
Риплять сходи тонко й тоскно,
раби снують, наче мари.
Ходять толоки і м'язи,
тільки хмари в небі стали.
Круг Тамари лементують
дівчата її циганки
та збирають, ридаючи,
вінка мученого капки.
Червоніють білі плати
у зачинених кімнатах.
Гомін лагідного ранку
мінить риби й виноградня.

*

Гвалтівник несамовитий,
Амнон верхи утікає,
З мурів мурина понурі
стріли нагінцем пускають.

А коли вже од копит
всі чотири луни згасли,
узяв ножиці Давид
і обрізав струни з арфи.

ПОЕМА ГЛИБОКОГО СПІВУ

ПРИСПІВКА ДО ТРЬОХ РІЧОК

Гвадалквівір тече-в'ється
між олив та помаранчів,
а дві річки, що в Гранаді,
із снігу в поля гречані.

*Ой де ділось,
де поділося кохання?*

Гвадалквівір крутить вуса,
гожий красень-чорнобров,
а дві річки, що в Гранаді,—
одна сльози, друга кров.

*Ой де ділась,
де поділася любов?*

У Севільї є привілля
парусам на погуляння,
у Гранаді тіснородій
веслярують лиш зітхання.

*Ой де ділось,
де поділося кохання?*

Гвадалквівір — то дзвіниця,
вітер в дзвони бам да бом...
Дарро й Хеніль — малі вишки,
сумно й нудно їм обом.

*Ой де ділась,
де поділася любов?*

Блудні вогні дальніх криків
жене вода у смеркання.

*Ой де ділось,
де поділося кохання?*

Неси в море, Андалузіє,
цвіту й овочу улов!

*Ой де ділась,
де поділася любов?*

ПОЕМА ЦИГАНСЬКОЇ СИГІРІЇ

КРАЄВИД

Поле оливоми
густо сивіє —
глянь, то розгорнеться,
то згорнеться віяло.
А над оливоми
небо полив'яне,
в небі — холодна
зоряна злива.
Понад рікою темрява
й очерети тремтливі.
Повітря сіре брижиться,
а віти
наліті граєм жалібним
по вінця.
Тривожна зграя
пташок-невільниць
хвостами довгоперими
б'є ніч навідліг.

ГІТАРА

Як заридала
моя гітара,—
розбилась досвітку
криштальна чара.

Ой заридала
моя гітара...
Хочу утішити —
надармо,
хочу утишити —
намарно.

Плаче, як вода,
що рине з яру,
плаче, як вітер,
що жене хмару.
Хочу вчинити —
надармо,
вона ридає
за даллю.

Плаче пісок гарячий,
кличе біле латаття,
плаче стріла за ціллю,
вечір кличе світання,
плаче в голім гіллі
пташка остання.

А-ой, гітаро!
У серці п'ять ножів
одним ударом!

КРИК

Од гори
і до гори
еліптичний лине крик.

З оливного гаю
чорна райдуга-дуга
у блакитній ночі.

Ай!

По басолі ходить смик,
розтривожив болем крик
довгі струни вітру.

Ай!

(А в печерах уже люди
засвітили світло).

Ай!

ТИША

Слухай, сину, тишу,
в хвилях захололу,—
по ній ковзаються луни,
по ній котяться долини,
вона ж клонить чоло
до самого долу.

ВИСТУПЕЦЬ СИГІРІЇ

Поміж чорних метеликів
Іде дівчина смаглява,
коло неї змійка в'ється
білого туману.

*Земля у сяйві —
о земний раю!*

Іде вона, закована
в ритму вічного дрижання,
в неї в серці срібло туги,
а в правиці — сталь кинджала.

*Земля у сяйві —
о земний раю!*

Куди ідеш, сигіріє,
напропале в ритмі рв'янім?
Може, зірве ясен місяць
біль твій з вапна й олеандрів?

*Земля у сяйві —
о земний раю!*

А ПОТІМ

Дивляться діти
в далеку цятку.

Свігичі гаснуть.
Сліпі дівчата
допитуються місяця,
і в небо підіймаються
плачу спіралі.

Дивляться гори
в далеку цятку.

І ВКІНЦІ

Гинуть
часу лабіринти,
стіни рушаються і стелі.

(Залишається
пустеля).

Гине
серце —
бажань система.

(Залишається
пустеля).

Гинуть
мрії про цілунки
й сонячні містерії.

Залишається
пустеля.
Стелється
пустеля.

ПОЕМА САМОТИ

СУХА ЗЕМЛЯ

Суха земля,
глуха земля,
ночей
безмежна мла.

(Вітер в оливині віс,
вітер у горах гуля).

Стара
земля
каганцем
сумна.

Земля
водойм без дна.

Земля
безокої смерті
і стріл здаля.

(Вітер шляхи замітає,
вітер хитає гілля).

СЕЛО

На лисогір'ї
фігура.
Тиха вода,
столітні оливи-понури.
В закутках, завулках
закутані люди,
а на вишках
крутяться флюгери.
Крутяться, крутяться, крутяться
флюгери.
Ох ви, села заблукані
в нетрях Андалузії-туги!

НІЖ

Ніж
врізається у серце,
мов леміш
у переліг.

Ні.
Не ріж мене.
Ні, ні!

Ніж,
пеначе промінь сонця,
все запалить
в нутрині.

Ні.
Не ріж мене.
Ні, ні!

ПЕРЕХРЕСТЯ

Східний вітер,
ліхтар,
і у серці
кинджал.
Майдан
весь дрижав,
наче струнний
жаль,
дрижав,
наче гедзь на сто жал.
Де не гляну
(о жах!) —
скрізь у серці
кинджал.

Ай!

Зойк лишає у повітрі
тінь сумного кипариса.

(Лишіть мене в чистім полі,
хай поплачу вволю).

Все на світі заломилось,
залишилась тільки тиша.

(Лишіть мене в чистім полі,
хай поплачу вволю).

Потьмянілий небосхил
язики багаття лижуть.

(Ой прошу ж вас —
лишіть мене в чистім полі,
хай поплачу вволю...)

ПРИГОДА

Лежить мертвий на майдані,
стримить кинджал йому в грудях.
І ніхто його не знає.

Як тремтить над ним ліхтар!
Мамо...

Як тремтить над ним ліхтарик
на майдані!

Ні на кого вже не гляне...

У розкриті його очі
б'ється крилами світання.

Да й лежить же мертвий на майдані,
да й стримить кинджал, ой, йому в грудях,
да й ніхто ж його, ой, не знає...

САМОТИНА

В чорнім плащі, в чорній шалі,
думає, що світ маленький,
а серцеві нема краю.

В чорнім плащі, в чорній шалі.

Думає, що в вітру шквалі
десь потонуть і почезнуть
всі зітхання й зойки жалю.

В чорнім плащі, в чорній шалі.

Не закрили балкон на ніч,
і проміння розлилося
на край неба й далі, далі...

Ой гай, гай, гай,
да й у чорнім плащі, в чорній шалі!

ПЕЧЕРА

Тужне ридання
чути з печери.

(Сизе
по червені).

Згадує циган
мандри далекі.

(Вежі високі,
Люди палені).

Голос одчайний,
очі як терен.

(Чорне
по червені).

В золоті білена
грає печера.

(Біле
по червені).

ЗУСТРІЧ

Ні ти, ні я, на щастя,
не хочем
зустрічатися.
Ти — чого, сама знаєш.
А я — не питайся.
Іди собі своїм шляхом,
а в мене на п'ястях
од гвіздків знать ями-рани,
мов після розп'яття.
Ізмарнів я геть до снасті
од тої напасті.
Іди собі помаленьку,
йди, не оглядайся,
та Пречистій, як і я,
молись до причастя,
бо ні ти, ні я, на щастя,
не хочем
зустрічатися.

РАНІШНЯ ЗОРЯ

Дзвонять дзвони у Кордові
од самого рана,
дзвонять дзвони у Гранаді —
ой дана-дана!
Слухають ті дзвони
молоді дівчата,
що то плачуть, як озветься
самота відчайна.
Слухають ті дзвони
молоді іспанки,
андалузки-підгорлянки,
іще й подолянки.
Ніжки в них маюні,
спідниці з лудану,
вони сонцем осявають
вулиці й майдани.
Гей, дзвонять дзвони й у Кордові
й од самого рана,
гей, дзвонять дзвони й у Гранаді —
дана ж моя, дана!

ПОЕМА ПІСЕНЬ-СТРІЛ

ЛУЧНИКИ

Підходять до Севільї
лучники імлаві.

Гвадалквівір широкий...

Брилі крислаті, сірі,
плащі довгі, дияві.

Шуми, Гвадалквівіре!

Ідуть із краю дальнього,
де горе душу давить.

Гвадалквівір широкий...

Ідуть у лабіринт —
любов, кришталь і камінь.

Шуми, Гвадалквівіре!

НІЧ

Люстра, свічадо,
світич, свіча.

Ото сузір'я
стрільця-співця.

Золоті віконці
мріють-тремтять,
хрести на перехрестях
хочуть світати.

Люстра, свічадо,
світич, свіча.

СЕВІЛЬЯ

Севілья — стрійна вежа
з стрільцями у стрільницях.

*У Севільї серце рань,
у Кордові помирвай.*

Вона підстерігає
тягучі ритми
і їх заплутує
у лабіринти,
немов запалені
винові віти.

У Севільї серце рань!

Під небом лукуватим
в долину чисту й рівну
вистрілює постійну
стрілу своєї річки.

У Кордові помирвай!

Мішає в свою чашу,
від обрію сп'яніла,

і горість Дон-Жуана,
і солодь Діоніса.

*У Севільї серце рань,
навіки серце рань!*

ПРОЦЕСІЯ

Провулками проходять
предивні однороги —
з яких казок лужистих,
гаїстих міфологій?
Дивіться —
надходять звіздослови,
Мерліни-чародії,
Спаситель на Голгофі,
Роланд несамовитий,
глузливий Мефістофель.

ВЕЛИКОДНІЙ ХІД

Діво рясношата,
діво Самоти,
буйним тюльпаном
красуй, цвіти!
В човні проміннім,
без вітрил
повінню міста
між співів-стріл
линеш під шемріт
криштальних зір.
Діво яснориза,
линь, линь
рікою вулиці
у моря вир!

ПІСНЯ-СТРІЛА

Христос ідо,
весь засмаглий, засмалений,
од лілей Іудеї
до гвоздиків Іспанії.

Дивіться, він іде!

До Іспанії.
Небо чисте і тьмяне,
поля мов спалені,
вода ізмеженіла
тече без спалахів.
Христос засмалений,
косми приском припали,
вилиці випнуті,
зіньки білі, опалові.

Дивіться, він гряде!

БАЛКОН

Співає Лола
пісні-стріли.
Тореадори
її обсіли.
Сусід-цирульник
до того ритму
ще й головою
стиха підхитус.
Між руту-м'яту
в ягіддя спіле
пускає Лола
стріли-співи.
То ж тая Лола,
що любить дивиться
на свою вроду
в гошу криницю.

СВІТАНОК

Як той Амур крилатий,
усі співці й стрільці —
сліпці.

В яро-зеленій ночі
од співів-стріл
гарячим цвітом півників
снується слід.

Лілові хмари поре
місяця кіль,
у сагайдаки роси
крапляють відтіль.

Ах, як той Амур крилатий,
усі співці й стрільці —
сліпці!

МАЛЮНКИ ПЕТЕНЕРИ

ДЗВОНИ

Приспівка

Дзвонять дзвони
на подзвіння
з жовтої дзвіниці.

Жовтий вітер
несе подзвін,
жовте вітровіння.

Змовкли дзвони
на подзвіння
з жовтої дзвіниці.

Жовтий вітер
жене порох,
ніби срібні вівці.

ДОРОГА

Сто вершників у чорних шатах —
куди, відкіль? —

під небом їдуть низьковітим
вечірніх піль.

Ні в Кордову, ані в Севілью
їм не вступить,

ані в Гранаду, що намарно
про море снить.

А занесуть їх сонні коні
у лабіринт

хрестів, де співу жалібного
тремтливий ритм.

Несуть по сім жалів-кинджалів —
куди, відкіль? —

сто вершників, сто андалузців,
сто мар хитких.

ШІСТЬ СТРУН

Озивається гітара —
мрії сльози ронять.
Душ загублених ридання
і стогони
добуваються їй з круглого
горла.

Мов тая павучиха,
зірчасту тче мережу,
аби ловить зітхання,
що плавлють в її чорній
цямрованій криниці.

ТАНОК

У саду Петенери

У саду вечірнім
шість циганок
ведуть коло, серденько,
ведуть танок.

У саду вечірнім,
в білих шатах,
коси в паперових
ружах, маках.

У саду вечірнім
темну мряку
зуби-перли креслять
ой яскраво.

Й у саду вечірнім
тіні-мари
сизо підіймаються
аж під хмари.

СМЕРТЬ ПЕТЕНЕРИ

Помирає в білім домі
всьогосвітня баламутка.

*А сто коней стали дибки,
на них вершники убиті.*

В мерехтінні зір лампадних,
зір блимучих, каламутних,
мріють мідні її стегна
крізь муар струмистий, мурий.

*А сто коней стали дибки,
на них вершники убиті.*

Тіні гострі, наточені
відкидає обрій хмурий,
з туги рвуться на гітарі
тугі струни.

*А сто коней стали дибки,
на них вершники убиті.*

ФАЛЬЦЕТОМ

Ой Петенеро-циганко,
йойой, Петенеро!
Не ішли за твоїм гробом
панночки манерні,
що в будень і в свято носять
мантильки біленькі,
що Христові дають коси,
благі та смиренні.
А ішли за твоїм гробом
все люди непевні,
що на в'язах мають серце,
на видноті нерви.
Ішли вони до цвинтаря
та й плакали ревно...
Ой Петенеро-циганко,
йойой, Петенеро!

«ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ»

Сто щирих закоханців
навік-віків заснули,
в сухоземлі спочили.
Є в нашій Андалузії
шляхи руді й червоні,
маслини в зелен лузі,
є де хрести поставити,
щоб не забули люди.

Сто щирих закоханців
навік-віків заснули.

ПОДЗВІННЯ

Дзвонять дзвони
на подзвіння
з жовтої дзвіниці.

Жовтий вітер
несе подзвін,
жовте вітровіння.

А смерть іде по дорозі
в цитриновім
в'ялім цвіті.

Іде вона, виграває
на релі на білій
і співає, і співає
все одної співи.

Змовкли дзвони на подзвіння
з жовтої дзвіниці.

Жовтий вітер жене порох,
ніби срібні вівці.

ДВІ ДІВЧИНИ

ЛОЛА

Пере білизну Лола,
цвіте кругом садок.
Зелені в неї очі,
а голос — як бузок.

*Прийди, милий, прилини,
помаранчі зацвіли!*

Весняним щирим сонцем
хлопочеться струмок,
а соловей в оливині:
«Тьох, тьох, тьоророх!»

*Прийди, милий, прилини,
помаранчі зацвіли!*

Як змилить мило Лола
(іще один брусок),
прийдуть тореадори
до неї у садок.

*Прийди, милий, прилини,
помаранчі зацвіли!*

АМПАРО

Ампаро...

Одним одна в своїм домі,
сердешная паво!

Вся в білім — чи лілея,
чи кунава?

Цілу днину тільки й чуши
плюскіт млявого фонтана
та канарки жовті трелі,
сердешная панно!

А надвечір тільки й бачиш,
як тремтять за вікном пальми,
коли шиєш-вишиваєш
вензелі — собі ж на пам'ять.

Ампаро...

Одним одна в своїм домі,
білая купаво!

Ампаро,
і сказав би, та не смію:
будь мені за пару!

АНДАЛУЗЬКІ ВІНЬЄТКИ

ПОРТРЕТ СІЛЬВЕРІЯ ФРАНКОНЕТТИ

Чи то по-циганськи,
чи по-італійськи —
як співав отой Сільверйо,
чарівник севільський?
Італійський мед густий
і наша цитрина
ринули плачем глибоким
в його сипіріях.
Старі люди кажуть, був
крик його жахливий:
як гукне — у слухачів
волос в'яне сивий;
навіть лопались дзеркала
од тієї сили.
Як хотів ходив по звуках —
і лишались цілі.
Був творець і садівник
(що у нім цінніше?) —
бо ростив, творив альтанки
для самої тиші.

Тепер його мелодія
заснула навіки.
Остаточна й неповторна
вовіки і віки.

ХУАН БРЕВА

При велетенським тілі
він голос мав тоненький —
дівчачий, дитинний.
О незрівнянне тремоло!
Ні, то була не пісня,
а за рахманним усміхом
сама журба невтішна.
Лимонне майво Малаги
у співі тім кипіло,
а в голосінні чулася
морська солонна піна.
Як той Гомер, сліпий співав,
а в голосі бриніли
безсяйні хвилі моря
і чавлені цитрини.

КАФЕШАНТАН

Кришталеві люстри,
зелені дзеркала.

На темнім помості
Долорес Паррала
з смертю
розмовляє.
Кличе — смерть не йде,
вона знов гукає.
Люди
давляться риданням.
Шлейфи майорять
єдвабні,
моторошно мерехтять
в зелених дзеркалах.

ПЕРЕДСМЕРТНИЙ ЛЕМЕНТ

*На чорному небі
мідяній змій.*

Я на світ прийшов з очима,
а іду безокий.
Жалься, боже милосердий!
Скоро уже, скоро:
долі он покров жалобний
і свічка воскова.

Я хотів прийти туди,
де самі достойні.
Та й прийшов же, милий боже!
Скоро уже, скоро:
долі он покров жалобний
і свічка воскова.

Ой лимоннику зелений,
жовтії лимони!
Ви кидайте ті лимони
за вітром на спомин.
Ви знаєте, що вже скоро,
скоро —

долі он покров жалобний
і свічка воскова.

*На чорному небі
мідянії змії.*

ЗАМОВА

Рука скарлючена,
немов Медуза,
сліпить лампаді
болюче око.

Хрестаті ножиці,
хрестовий туз.

В кадильнім сизім димі,
у млосних хвилях ладану
вона кротом ввижається,
метеликом маріє.

Хрестаті пожиці,
хрестовий туз.

Вона стискає серце
незримо — бачиш?
Серце,
одсвічене у вітрі.

Хрестаті ножиці,
хрестовий туз.

MEMENTO

Коли я помру,
покладіть мене й мою гітару
в піскову труну.

Коли я помру,
поховайте мене в руті-м'яті,
в миртовім гаю.

Коли я помру,
прапорцем на дах мене поставте —
хай помайорю.

Коли я помру...

ТРОЄ МІСТ

МАЛАГЕНЬЯ

Смерть
входить у таверну,
виходить із таверни.

Проходять чорні коні
і люди лиховісні
глибокими ярами
гітари.

Немов у лихоманці
над морем туберози,
в них пахне сіль гірка
і кров жіноча.

Смерть
ввійде у таверну,
і вийде із таверни,
і знов
туди заверне.

НА ОКОЛИЦІ КОРДОВИ

Нічний образок

В домі вікна заслонили,
щоб зорі померкли,
бо надворі ніч упала,
а в тім домі — дівча мертво.
В чорні коси уплелися
троянди черлені,
по небіжці на решітці
плачуть соловейки.

Ідуть люди та й зітхають,
а гітара і не бренькне.

ТАНЕЦЬ

Стара Кармен рано-вранці
пішла в танець по Севільї.
В неї очі іще чорні,
а коси вже посивіли.

Гей, панянки-севільянки,
одслоняйте фіранки!

На голові змія жовта
клубочеться, чари діє.
А мене ж колись кохали
хлопці браві, молодії...

Гей, панянки-севільянки,
одслоняйте фіранки!

На вулиці звечоріло,
люди мову потушили,
десь лиш серця андалузькі
бродять в пошуках шипшини.

Гей, панянки-севільянки,
заслоняйте фіранки!

ШІСТЬ ХИМЕР

ЗАГАДКА НА ГІТАРУ

На круглому
майдані
ведуть танок
шість паній —
три жилині,
а три срібляні.
Вчорашні сні
їх, знай, шукають,
та золотий циклоп
обняв і не пускає.

Гітара!

СВІЧКА

Ох, як тяжко задумалось
полум'я свічки!

Мов той факір, вдивляється
у золоте нутро своє
і тьмариться — йому
безвітрі сфери маряться.

Розжеврений лелека
клює з свого гнізда
тугу й дебели темряву
і падає тріпотячи
у круглі очі-вирла
циганчукові мертвому.

БРЯЗКАЛО

Брязкало.
Брязкало.
Брязкало.
Жучок-гучок.

В руці, як у сільці,
дрібущики дробин,
повітря-літеплу
кучері пліїш
і в дерев'яних трелях
тонеш.

Брязкало.
Брязкало.
Брязкало.
Жучок-гучок.

КАКТУС

Ти, дикий Лаокооне!

Як же тобі добре
під місяцем-перекроем!

Рясний дискоболе...

Як же тобі добре,
що ти вітер бореш!

Дафна й Аттіс
певне знають
неа'яснонне твоє горе.

АГАВА

Закам'янілий спрут.

Пасами попелястими
ти гори оперезуєш,
зубами страшелезними
яруги обмережуєш.

Закам'янілий спрут.

ХРЕСТ

Хрест.
(Крапка
в кінці шляху).

Задивився в рівчак.
(Багато крапок).

ПІСНЯ ПОБИТОГО ЦИГАНА

Двадцять раз у пику, в пику,
тридцять раз у пику, в пику...
Було б тобі, моя мамо,
мене з воску уліпити.

Ой шандари-шандирики,
дайте води, хочу пити.
Риба п'є, і човен п'є.
Пити, нити, пити, пити!

Гей ти, старший халавдо,
начальнику гордовитий!
Не настачиш мені хусток,
щоб я кров на собі витер.

ПІСНЯ АМАРГОВОЇ МАТЕРІ

Несуть його у савані,
в олеандрах краса моя.

Дев'ятнадцятого серпня —
й золота у вусі серга.

Хрест. А він німий, як мармур!
Був хороший мій Амарго.

Ой сусідонько, сусідко,
подай мені кухоль сидру...

Хрест. Не плачте, тужільниці,
мій Амарго на місяці.

ТАМАРИТЯНСЬКИЙ ДИВАН

ГАЗЕЛИ

I

ГАЗЕЛА ПРО НЕГАДАНУ ЛЮБОВ

Ніхто не розумів, як духмяніють
магнолії п'янки — твої коліна.
Ніхто не знав, як мучиш ти зубами
кохання, незахищене колібри.

Заснула перських коників тьма-тьменна
на твоїм чолі в місячному світлі,
а я чотири ночі обіймав
твій стан, що заломив завали сніжні.

Твій погляд алебастрово-жасминний
був мов блідава сімениста вітка;
а я перласті літери низав
собі з грудей, щоб винизать — *навіки*,

навіки-віки — сад моїх агоній,
твое зникоме, перебіжне тіло,
кров твоїх вен у мене на устах,
твої уста — на смерть мою — стьмянілі.

ГАЗЕЛА ПРО НЕВІДЧЕПНУ МАНУ

Хай ріки навіки лишаться без русел,
хай вітер назавжди замліє без руху,

хай ніч без очей сліпує довіку,
а серце моє без золотоцвіту,

нехай розмовляють воли з лопухами,
нехай хробак од п'їтьми подихає,

нехай блищать скелетові зуби,
нехай кульбаба шовки забуває;

не страшно, як ніч, шаліючи з болю,
з полуднем білим сплететься в двобою,

нічого, як захід — мов яр-мідянка,
як чевріє час у розчухраних арках,—

та не світись мені чистими чреслами,
кактусом голим на тлі очеретянім,

лиши мені тугу планет безнастанну,
лише не показуй погожого стану.

III

ГАЗЕЛА ПРО ОДЧАЙДУШНУ ЛЮБОВ

Ніч бариться знов,
щоб ти не йшла до мене,
до тебе я не йшов.

Але я піду,
хоч і з сонцем-скорпіоном на моїм виску.

Але ти прийде́ш,
хоч язик тобі обпалить соляним дощем.

День бариться знов,
щоб ти не йшла до мене,
до тебе я не йшов.

Але я піду,
кину жабам на поталу квітку-самоту.

Але ти прийде́ш,
через темні лабіринти яскою майнеш.

Знов бариться ніч, знов бариться день,
щоб за мною ти померла,
за тобою я помер.

IV

ГАЗЕЛА ПРО ПОТАЙНУ ЛЮБОВ

*Лиш для того, щоб почути
дзвони, дзвони на всеношну,
я ісплів для тебе з вербени віночок.*

А Гранада — як той місяць
між рясних кущів винових.

*Лиш для того, щоб почути
дзвони, дзвони на всеношну,
знівечив я чисто зелений садочок.*

А Гранада — як та сарпа
поміж флюгерів співочих.

*Лиш для того, щоб почути
дзвони, дзвони на всеношну,
я горів у твоїм тілі,
хоч не знав, чие воно.*

ГАЗЕЛА ПРО МЕРТВУ ДИТИНУ

Щовечора в Гранаді,
щовечора вмирає десь дитина.
Щовечора вода із друзями сідає
на бесіду поважну — справляє умирлини.

У мертвих крила з щирого моху.
Вітри ясні і хмарні, невтомні і невстрійливі,
літають фазанами з дзвіниці на дзвіницю,
а день — неначе хлопчик порубаний,
постріляний.

Вже не було у небі ані мачини жайвора,
як я тебе побачив у темнім гроті виннім,
і не було над містом ані цятини хмари,
як ти тонула в річковому вирі.

Уже водняний велетень волого впав на гори,
долина псами марила, зіллями шелестіла...
Архангелом холодним в бузковій тіні рук моїх
розпласталось на березі твоє безживне тіло.

ГАЗЕЛА ПРО ГІРКИЙ КОРІНЬ

Є на світі гіркий корінь
і є світ тисячостворий.

І найменша рука в світі
не злама води затворів.

Куди ж ідеш? Є ще небо,
небо тисячовіконне
— бойовище бджіл омлілих —
і є в світі гіркий корінь.

Корінь-горинь.

Болисть мені голова —
чути в п'яті і в підборі,
чує біль той своїм пнем
ніч, підсічена під корінь.

Ой кохання, лютий кате,
одкуси гіркий свій корінь!

VII

ГАЗЕЛА ПРО СПОМИН ЛЮБОВІ

Ти лиши по собі спомин
в моїм серці, жалю повнім,

цвіт вишневий, гілку в брості
на січневому морозі.

Хай од мертвих, од безмовних
одділюся муром змори.

Я продам лілею болю,
куплю душу десь вербову.

В саду нічним охололїм
мої очі, пси голодні,

нагасаються уволою
за отруйною айвою.

Схожий часом вітру порух
на тюльпана сонний полах,

на тюльпан, од страху кволий,
схожий досвіток зимовий.

Я од мертвих, од безмовних
одділився муром змори.

Оповив туман льодовий
твого тіла сизі доли.

Де стрівались ми з тобою,
поросло все бугилою.

Хай лишається хоч спомин
в моїм серці, жалю повнім.

ГАЗЕЛА ПРО ТЕМНУ СМЕРТЬ

Хотів би я заснути, як засинають яблука,
і спати десь далеко від цвинтарного гамору.
Хотів би я заснути, як та мала дитина,
що в чистім морі мріє собі розкрять серце.

Ви тільки не кажіть мені, що мертві
не кривавляться,
бо рот гниє, а все водиці просить.
Навіщо мені знати, як їх мордують трави
і місяць із гадючим ротом,
що пораяться перед світом.

Хотів би я заснуть на час,
на час, на хвилю, на століття,
хай знають тільки всі, що я не вмер,
що є в моїх устах ще стійло золоте,
що я — маленький приятель провесняного леготу
і велетенська тінь од власних сліз.

Покрий мене над ранок покривалом,
хай пригорщами сипле на тіло мурашву;
змочи мені взуття твердючою водою,
хай клешні скорпіюначі по ній дрібочуть
поковзом.

Бо хочу я заснути, як засинають яблука,
навчитися плачу, що від землі очистить,
бо хочу бути разом з дитиною сумною,
що в чистім морі мріє собі розкраять серце.

ГАЗЕЛА ПРО ЧУДОВНУ ЛЮБОВ

На крем'янистім
пустельнім полі
ти — росяний жасмин, ти — ряст любові.

Під невблаганним
палючим небом
сніжком мене свіжила березневим.

Небо і поле
в'язали мені руки у закови.

Поле і небо
терзали мої рани невтоленно.

ГАЗЕЛА ПРО ВТЕЧУ

Не раз губився я у чистім морі —
в упах бриніли щойно зрізані квітки,
на язиці любов горіла й мука.
Губився я не раз у чистім морі,
як іноді гублюсь в дитячім серці.

Нема такого, щоб поцілувався
і усміху не чув людей безликих
або щоб доторкнувся новорожденця
й забув недвижні черепи конячі.

Шукають-бо троянди на чолі
все кістяних суворих краєвидів,
а людські руки майже інстинктивно
наслідують коріння під землею.

Як іноді гублюсь в дитячім серці,
губився я не раз у чистім морі.
Гордуючи водою, пориваюсь
до світла, щоб на смерть мене спалило.

ХІ

ГАЗЕЛА ПРО ЛЮБОВ
У СТО РОКІВ

Прямують по алеї
чотири кавалери.

Ах, ах, ах, ах.

Постукають у двері
лиш троє кавалерів.

Ах, ах, ах.

Сховались за шпалери
іще два кавалери.

Ах, ах.

Чого ж ти носа вернеш,
останній кавалере?

Ах!

Нема нікого, леле,
у миртовій алеї...

ХІІ

ГАЗЕЛА ПРО ВРАНІШНІЙ РИНОК

*Стоятиму на розі,
як ітимеш на базар,
ім'я твоє почую
та й замлію у сльозах.*

Який місяць, руту злючи,
змив з лица тобі рум'яна?
Хто те сім'я полум'яне
на снігу збере колючім?
Який кактус жалом злучим
в твій стромляється кришталь?

*Стоятиму на розі,
як ітимеш на базар,
очей твоїх нап'юся
та й замлію у сльозах.*

Як кричиш ти голосисто!
То мені, напевно, кара...
Як така ввоздика яра
в це попала муравлисько?
Як до тебе наче близько
і далеко — як до хмар!

Стоятиму на розі,
як ітимеш на базар,
бедра твого торкнуса
та й замлію у сльозах.

КАСИДИ

I

КАСИДА ПРО РАНЕНОГО ВОДОЮ

Я вилажу усі гранадські мури,
я опускаюся в будь-який колодязь,
аби побачить серце, що його
води похмуре шило проколало.

Стогнав поранений хлопчина
в віночку з інею-морозу.
Ставки, водойми і фонтани
мечі в повітря підняли погрозно.
О лють любові, о разюче лезо,
о біла смерть під ночі тихий гомін!
Наринули буйні пустелі світла,
піски світанку залили, як повінь.
Хлопчина був одним один,
все місто спало, спало в його горлі.
Хіба лише примарний водограй
голодну ряску од грудей одгорне.

Мов два дощі зелені обнялися —
хлопчина віч-на-віч із своїм сконом.
Хлопчина простягнувся на землі,
а скін схиливсь над ним казково.

Я опущуся в будь-який колодязь, .
я смерть прийму — яку завгодно дозу! —
я в серце моху наберусь, аби
тебе побачить, ранений водою.

КАСИДА ПРО ПЛАЧ

Я закрив балкон,
щоб плачу не чути,
та з-за сірих і похмурих мурів
все одно нічого, крім плачу, не чути.

Дуже мало янголів співучих,
дуже мало і собак гавкучих,
тисяча скрипок мені увійде в руку.

Але плач — то величезний пес,
плач — то величезний янгол,
плач — то величезна скрипка,
сльози душать вітер,
і нічого, крім плачу, не чути.

III

КАСИДА ПРО ВІТИ

По гаях-садах у Тамариті
бігали собаки олив'яні,
усе ждали, щоб упали віти,
щоб самі собою поламались.

Там стоїть десь яблуня крислата,
на ній зріє яблуко ридання.
Соловей зацитькує зітхання,
а фазан жене їх порохами.

Але віти зроду нежурливі,
схожі віти на нас, люди, з вами,—
про негоду і гадки не мають,
засинають, як стій, деревами.

Вбрівши в воду по самі коліна,
дві долини осені чекають.
Суне морок потопо́том слоно́вим,
віти клонить, стовбури штовхає.

По гаях-садах у Тамариті
ходять діти, вкутані в тумани,
усе ждуть, щоб віти мої впали,
щоб самі собою поламались.

КАСИДА ПРО РОЗПЛАТАНУ ЖІНКУ

Туга й нага — нагадуєш ти землю,
гладеньку землю, точену, безкінну
й безочеретну землю, чисту форму,
майбутньому закриту — срібний обрій.

Туга й нага — я розумію тугу
дощу, який стрункого стану прагне,
і лихоманку моря, що не може
побачить світла щік своїх гігантських.

Солонна кров задзвонить по альковах
і прийде з полум'яними мечами,
та ти не знаєш, у якому схові
жабіне серце скрито і фіалку.

Живіт твій — то куйовдище коріння,
твої уста — безконтурне світання.
Під літеплими квітами постелі
лелечуть мертві, ждуть свої черги.

КАСИДА ПРО СОН ПІД ЗОРЯМИ

Жасмину цвіт і свіжо вбитий бик.
Поміст без краю. Мапа. Зала. Арфа. Рання.
Дівча прикинулось жасминовим биком,
а бик — то присмерк, що реве багряно.

Щоб небо та було дитям маленьким,
жасмин би мав півночі у полоні,
а бик — арену синю, без тореро,
і серце на спочинку при колоні.

Коли ж бо небо — слон здоровий,
а той жасмин — вода без крові,
а те дівча — то вітка ночі росяна
на темному безмежному помості.

Поміж жасмином і биком
чи кістяні гаки, чи люди сонні.
Всередині в жасмині слон і хмари,
всередині в бики — скелет дівочий.

КАСИДА ПРО НЕМОЖЛИВУ РУКУ

Нічого не хочу, тільки одну руку,
дайте мені руку — ранену, як можна.
Нічого не хочу, тільки одну руку:
я ладен не спати тисячу ночей.

То була б лілея крейдяно-бліда,
то була б голубка в кубельці, в моїм серці,
то була б доглядачка, що в хвилю мого скону
не пустила б місяця й на поріг вікна.

Нічого не хочу, тільки тую руку,
хай влєєм скропить і в саван угорне.
Нічого не хочу, тільки тую руку,
нехай потримає крило моїй смерті.

Все інше — минає.
Сяєво без імені, одвічне світило.
Все інше — не те; то вітер мете
пожовклого листя сполохані зграї.

VII

КАСИДА ПРО ТРОЯНДУ

Троянда
не шукала світання:
на вітці майже вічна,
шукала щось незнане.

Троянда
не шукала ні темряви, ні тьми:
межа між плоттю й мрією,
шукала щось незнане.

Троянда
не шукала троянди.
Стриміла мовчки в небо,
шукала щось незнане.

VIII

КАСИДА ПРО ЗЛОТОТІЛУ ДІВЧИНУ

Дівчина злототіла
у хвилі хлюпотілась,
і хвиля золотіла.

А віти й баговиння
її тінили тінню,
а соловей гульливий
співав дівчині білій.

Упала ніч сріблиста,
імла недобра млиться,
на гори по безлісся
буланий вітер звівся.

Дівчина зволожіла
у хвилі стала біла,
а хвиля зчервоніла.

Зірниця зазоріла
на тисячу корівок,
жалобним маєм крита,
плющами перевита.

Дівчина осмутніла
в огні плила-леліла,

а соловей жалівся,
що обгоріли крила.

Дівчина злототіла
була мов чапля біла,
що хвиля золотила.

ІХ

КАСИДА ПРО ДВОХ СИЗОКРИЛИХ ГОРЛИЦЬ

Дві горлиці сизопері
між лавровим крились листям.
Одна була сонце,
друга місяць.
«Сусідоньки,— я спитав їх,—
де моїй могилі місце?»
«В мене в хвості»,— каже сонце.
«В мене в горлі»,— каже місяць.
Уперезаний землею,
я в світі далекі пісся.
Бачу: дві орлиці сніжні,
третя дівчина голіська.
Одна була ніби друга,
а дівчина зовсім інша.
«Орличеньки,— я спитав їх,—
де моїй могилі місце?»
«В мене в хвості»,— каже сонце.
«В мене в горлі»,— каже місяць.
Дві горлиці голим голі
між лавровим крились листям.
Одна була ніби друга,
і обидві зовсім різні.

З ПОЕТИЧНОГО ПОЖНИВ'Я

НА ВГОРОДІ

Ой на вгороді
в'яне вербена...
Лежить мій милий хворий —
журба журбена.

Ой на вгороді
сохне салата...
Лежить мій милий хворий —
я безталанна.

Ой на вгороді
поліг ромен...
Лежить мій милий хворий —
коли б не вмер.

НІЧНА ПІСНЯ АНДАЛУЗЬКИХ МОРЯКІВ

Од Кадіса до Протоки
доріжка як стяжка...
Мене море добре знає,
бо зітхаю тяжко.

Ой дівчино, як ти мавшся?
Скільки в порту кораблів у тій Малазі!

Од Кадіса до Севільї
лимоників рясно...
Мене сади добре знають,
бо зітхаю часто.

Ой дівчино, як ти масшся?
Скільки в порту кораблів у тій Малазі!

Од Севільї до Кармони
пожиків немає,
один місяць серед неба
серпом хмари крає.

Ой хлопче мій, мій соколику,
затопила бистра хвиля мого коника!

На забутих солонищах
згубила кохання...

Скільки сердець мене просять,
щоб їх понехала!

Ой хлопче мій, мій соколику,
затопила бистра хвиля мого коника!

Ти, Кадісе, не зівай,
бо в море потрапиш,
ти, Севільє, уставай,
бо в ріку потанеш!

Ой дівчино!
Ой хлопче мій!
Доріжка як стяжка...
Скільки в порту кораблів,
а в гóроді мряка.

ПІСНЯ ПРО МАЛЕНЬКУ СМЕРТЬ

Лука смертельна місяця
і кров десь під землею.
Лука густа, черлена.

Вечірнє світло й раннє.
Трави смертельне небо.
Піску блискуче мево.

Зустрівся я із смертю.
Землі лука смертельна.
Та смерть була маленька.

Собака десь на крівлі.
Рука моя даремно
ворулить кони-гори
зів'ялої марени.

Собор сипкого пошелу.
Піску безкрая лента.
Та смерть така маленька.

А з смертю я — людина.
І щось в мені телянка,
хоч смерть така маленька.

Лука смертельна місяця.
А за дверима жде хтось,
аж сніг дрижить стражденно.

Людина — й хто ще з нею?
Вона, незмінне мрево.
Лука, любов і мєво.

КОЖНА ПІСНЯ...

Кожна пісня —
це любов,
що стихла.

Кожне світило —
це доба,
що стихла,
доба,
що застигла.

І кожне зітхання —
це крик,
що стихає.

САД ЧОРНЯВИХ ДІВЧАТ

(Фрагменти)

ПОРТИК

Річка
б'є в барабан
із срібла.

Дерева
тчуть вітер,
троянди фарбують його
у цвіт духовитий.

Павук-великан
в нічнім безбережжі
на місяць плете
зірчасту мережу.

ЗУСТРІЧ

Маріє, мій покою,
я знов тебе зустрів
на перехресті річки
й лимонових вітрів.
Слався, трояндо, вродо садів!

Маріє, мій покою,
я знов тебе зустрів:
туманилися коси,
в очах кришталь яскрів.
Слався, трояндо, зоре садів!

Маріє, мій покою,
я знов тебе зустрів...
Де рукавичка зоряна,
що я забув тоді?
Слався, трояндо, втіхо садів!

ПОЕТ БЛАГАЄ СВОЮ ЛЮБОВ,
АБИ ЙОМУ НАПИСАЛА

Любове рідна, смерте моя мила,
де ж твоє слово бариться жадане?
Кричу, мов цвіт, що без вологи в'яне:
без тебе, згубо, жить мені несила.

Повітря не вмира. Камінна брила
пітьми і сонця зміни не доглине.
Навіщо серцю льодиво медвяне,
що точить місяць із свого барила?

А я каравсь любов'ю. У двобою
голубки й тигра, кігтями й квітками,
кривавився не раз перед тобою.

Молю, наповни безум мій словами
або дай жити в тихім супокою
довічної кроміпінної нетями.

СОНЕТ

Я так боюсь, що втрачу срібне диво
цих зимних, мов у статуї, очей
і подих цих байдужливих речей,
що звіддала впиваюсь ним жаждиво.

Я так болю (боли, безвіта іво,
на березі розміяних ночей!),
що хрбакові мук моїх — страстей —
у двіт чи в плід укритись неможливо.

Як ти — мій скарб, заритий в смерку тінь,
мій хрест, мій жаль з блакитних незабудків,
а я — лиш пес примарних володінь, —

не позбавляй мене хоч тих добутків...
Прийми в свою безтрепетну бистрінь
осінній лист моїх безумних смутків.

ПРИМІТКИ

ПІСНІ

Три портрети з тінями

Верлен Поль (1844—1896) — видатний французький поет-символіст, що вимагав від поезії «музики передусім».

Вакх — бог вина й виноградарства в греко-римській міфології; відтінює портрет Верлена, бо той любив чарку.

Хіменес Хуан Рамон (1881—1958) — видатний іспанський поет, лауреат Нобелівської премії, родом андалузець, як і Лорка; символізм та імпресіонізм перепліталися в його творчості з фольклорними традиціями.

Венера — богиня краси й юкання; у Хіменеса в збірці поезій «Краса».

Дебюссі Клод (1862—1918) — французький композитор, засновник музичного імпресіонізму, співець перебіжно-мерехтливих настроїв.

Нарцис — вродливий юнак, що гордував дівчатами; угледівши в воді власне відображення, закохався в нього й загинув з любовної туги. Перший з фортепіанових «Образків» Дебюссі називається «Одсвіти в воді».

Пісня про днину, що минає

Персей — міфічний грецький герой, син Зевса й царівни Данаї; відтяв голову Медузі, що каменила людей своїм поглядом; звільнив прикуту до скелі ефіопську царівну Андромеду і взяв її собі за дружину.

ЦИГАНСЬКИЙ БАЛАДНИК

Балада про царівну Місяцівну

Чхавале — по циганськи хлопці, товариші; це слово звійшло в іспанську розмовну мову в формі *chaval*.

Бі й ка

Наваха — іспанський довгий складаний ніж.

Святий Михаїл (Гранада)

Ефеб (грецьк.) — юнак, молодик.

Святий Рафаїл (Кордова)

Товій — біблійний персонаж; в небезпечній подорожі з Ніневії до Мідії його супроводив нібито архангел Рафаїл.

Мерлін — благодійний чарівник із кельтської легенди.

Святий Гавриїл (Севілья)

Хіральда — висока башта біля Севільського собору, збудована ще за маврів (правила колись за мінарет); на вершку її — бронзова статуя Віри, що крутиться, як флюгер, од вітру.

Як узято Антоньїта Камбор'я...

Корида — бій биків.

Тореро — тореадор, бикоборець.

Балада про виволанця

Виволанець — вигнанець, виклятий («виволаний», «викричаний») з якоїсь громади. В оригіналі *emplazado* — проклятий особливим прокльоном, що має вмерти в певний, наперед визначений час; його ніби викликають, «виволують» на цей термін перед суд божий. *Амарго* (Гіркий) — власне ім'я, що подеколи зустрічається серед іспанських циган.

Муки святої Олалї

Олалїя — під цим іменем відомі дві великомучениці-дів, замордовані як християнки за часів цісаря Діоклетіана (початок IV ст.). Найдавнішою пам'яткою французької поезії є, між іншим, «Кантилена про святу Євлалію».

Тамара й Амнон

Цей біблійний сюжет про злочинну любов Амнона, старшого сина царя Давида, до своєї сестри Тамари (Фамарі) обробив також Т. Шевченко в поемі «Царі».

ПОЕМА ГЛИБОКОГО СПІВУ

Сигірія — вид андалузького танцю.

Самота (соледад, чи по-андалузькому солеа) — повільний танець і протяжна пісня.

Пісні-стріли (саети) — коротенькі пісні, переважно морального чи побожного змісту, що співаються під час вуличних процесій.

Петенера — народна іспанська мелодія, подібна до малагеньї чи до української шумки.

Сільверіо Франконетті, Хуан Брева, Долорес Паррала — «кантаори», майстри «глибокого співу» в Андалузії, про яких Лорка багато наслухався під час своїх фольклористичних подорожей.

Memento (лат.) — пам'ятай.

Лаокоон — троянський жрець бога Аполлона; його разом із синами задушили змії, наслані розгніваними богами.

Дафна — німфа, що, втікаючи від закоханого в неї Аполлона, перетворилась на лавровий кущ.

Аттіс — фрігійський красень пастух, улюбленець богині плодючості Кібели; в нападі шалу позбавив себе чоловічості й загинув; згідно з іншою легендою був перетворений на сосну.

ТАМАРИТЯНСЬКИЙ ДИВАН

Диван — збірник поезій у арабів, персів тощо.

Газели й касиди — особливі віршові форми в арабській поезії, що ними користувались переважно для творів ліричного (рідше ліро-епічного) характеру.

ЗМІСТ

Поезія Федеріко Гарсія Лорки. Іван Драч . . .	5
---	---

ЛІРИКА

КНИГА ПОЕЗІЙ

Балада липневого дня	23
Сон	27
Балада на майданчику	28
На розстані	32
Балада про морську воду	34
Бажання	36

ПЕРШІ ПІСНІ

Затони	37
Затончик	38
Варіація	39
Затон	40
Місяць на підповні	41
Чотири жовті баладки	
I	42
II	43
III	44
IV	45
Палімпсести	46
Адам	49
Годинникове сяйво	50
Невольниця	51

ПІСНІ

Теорії

Пісня про сімох красунь (Теорія веселки) . .	52
Схематичний ноктюрн	53
Пісня школяра	54
Пісня хоче стати світлом	55
Карусель	56

Терези	58
Пісня-руханка	59
Приспівка	61
Фриз	62
Мисливець	63
Міфологія	64
Серпень	65
Арлекін	66
Зрубали трое дерев	67

НОКТЮРНИ ВІКНА

I	68
II	69
III	70
IV	71

Дитячі пісні

Китайська пісня в Європі	72
Севільська пісенька	74
Черепашка	75
Дві ящірки гірко плачуть	76
Співаночка	77
Красвид	78
Дуриувата пісенька	79

Андалузські мелодії

Пісня вершника	80
Вийшла гулять Аделіна	82
Ти ожино да сизовіта	83
Ішла дівчина до моря	84
Вечір	85
Пісня вершника	86
Це правда	87
Виросла оливина	88
Кавалер	90

Три портрети з тінями

I. Верлен	91
Вакх	92
II. Хуан Рамон Хіменес	93
Венера	94
III. Дебюссі	95
Нарцис	96

З а б а в к и

Триндички (В супроводі дзвонів)	97
Ірені Гарсії (Служниці)	99
Дівчині на вушко	100
Люди йшли в долину	101
Пісня про папугу	102
Пісенне дерево	103
Помаранча і лимон	104
Вулиця німих	105

Місячні пісні

Сходить місяць	106
Два місяці вечорові	107
Понеділок, середа й п'ятниця	109
Смерть на світанні	110
Церша річниця	111
Друга річниця	112
Квіт	113

Ерос із патерицею

Переляк у ідальні	114
Люсія Мартінес	115
Стара панна на службі божій	116
Інтер'єр	117
Оголена натура	118

Серенада	119
В Малазі	120

Позасвіття

Сценка	121
Ніч і неміч	122
Німий хлопчик	123
Божевільний хлопчик	124
Заручини	125
Прощання	126
Самогубство (Сталось, певне, через те, що ти не знав геометрії)	127

Л ю б о в (Амур — крилатий і стрілатий)

Пісенька про перше бажання	128
В інституті і в університеті	129
Мадригалик	130
Відгомін	131
Ідилія	132
Нарцис	133
Гранада, 1850	134
Прелюдія	135
На зеленім небі	136
Сонет	137

Д о с п і в к и

По-інакшому	138
Пісня про листопад і квітень	139
Куди, річко, правиш путь?	140
Оманливе свічадо	141
Даремна пісня	142
Сад у березні	143
Два моряки на березі	144
Статуя потерпає	145

Пісня всохлого помаранчевого дерева	146
Пісня про днину, що минає	147

ШІСТЬ ПОЕЗІЙ ПО-ГАЛІСІЙСЬКИ

Мадригаль містови Сант-Яго	148
Співанка про Богородичну-Мореходочку	149
Думка про малого крамарчука	150
Ноктурно про хлопця-топельця	152
Колісанка для Росалії Кастро, небожечки	154
Танчик місяця над Сант-Яго	155

ЦИГАНСЬКИЙ БАЛАДНИК

Про царівну Місяцівну	157
Милоданка й вітер	159
Бійка	162
Сновійна балада	164
Циганка в черницях	168
Чужа невірниця	170
Балада про чорну тугу	173
Святий Михаїл (Гранада)	175
Святий Рафаїл (Кордова)	
I	178
II	179
Святий Гавриїл. (Севілья)	
I	181
II	182
Як узято Антоньїта Камбор'я по дорозі до Севільї	184
Як помер Антоньїто Камборйо	186
Сконав з любові	189
Балада про виволанця	192
Балада про іспанську жандармерію	195

Три історичні балади

Муки святої Олалїї	
I Мерідська панорама	201
II Муки	202

III. Пекло й слава	203
Як дон Педро долі шукав (Балада з затоками)	205
Затон перший	205
I далі	206
Затон другий	206
I далі	207
Затон останній	207
Тамара й Амнон	208

Поема глибокого співу

Приспівка до трьох річок	213
------------------------------------	-----

Поема циганської сигірії

Красвид	215
Гітара	216
Крик	218
Тиша	219
Виступець сигірії	220
А потім	221
I вкінці	222

Поема самоти

Суха земля	223
Село	224
Ніж	225
Персхрести	226
Ай!	227
Пригода	228
Самотина	229
Печера	230
Зустріч	231
Ранішня зоря	232

Поема пісень-стріл

Лучники	233
Ніч	234
Севілья	235

Процесія	237
Великодній хід	238
Пісня-стріла	239
Балкон	240
Світанок	241

Малюнки Петенери

Дзвони	242
Дорога	243
Шість струн	244
Танок	245
Смерть Петенери	246
Фальцетом	247
«Вічна пам'ять»	248
Подзвіння	249

Дві дівчини

Лола	250
Ампаро	251

Андалузські віньєтки

Портрет Сільверія Франконетті	252
Хуан Брева	254
Кафешантан	255
Передсмертний лемент	256
Замова	258
Memento	259

Троє міст

Малагенья	200
На околиці Кордови	261
Танець	262

Шість химер

Загадка на гітару	263
Свічка	264
Брязкало	265
Кактус	266

Агава	267
Хрест	268
Пісня побитого цигана	269
Пісня Амаргової матері	270

Тамаритянський диван

Г а з е л и

I. Газела про негадану любов	271
II. Газела про невідчепну ману	272
III. Газела про одчайдушну любов	273
IV. Газела про потайну любов	274
V. Газела про мертву дитину	275
VI. Газела про гіркий корінь	276
VII. Газела про спомин любові	277
VIII. Газела про темну смерть	279
IX. Газела про чудову любов	281
X. Газела про втечу	282
XI. Газела про любов у сто років	283
XII. Газела про вранішній ринок	284

К а с и д и

I. Касида про раненого водою	286
II. Касида про плач	288
III. Касида про віти	289
IV. Касида про розплатану жінку	290
V. Касида про сон під зорями	291
VI. Касида про неможливу руку	292
VII. Касида про троянду	293
VIII. Касида про злототілу дівчину	294
IX. Касида про двох сизокрилих горлиць	296

З ПОЕТИЧНОГО ПОЖИВ'Я

На вгороді	297
Нічна пісня андалузських моряків	298
Пісня про маленьку смерть	300
Кожна пісня...	302

Сад чорнявих дівчат (Фрагменти)

Портик	303
Зустріч	304
Поет благає свою любов, аби йому написала	305
Сонет	306
Примітки	307

**ФЕДЕРИКО
ГАРСИА ЛОРКА**

Л и р и к а
(На українському мові)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор С. М. Литвин
Художник М. Н. Грох
Художній редактор В. В. Машков
Технічний редактор О. І. Дольжицька
Коректор О. Т. Супруненко

Виготовлено на Київській
книжковій фабриці «Жовтень»
Комітету по пресі
при Раді Міністрів УРСР.
Київ, вул. Артема, 23-а.

Здано на виробництво 23/X 1968 р.
Підписано до друку 18/II 1969 р.
Папір машинно-кредяний. Формат 60×84¹/₃₂.
Фізичн. друк. арк. 10.
Умовно-друк. арк. 10.
Обліково-видавн. арк. 6,564.
Ціна 83 коп. Замовл. 312.
Тираж 12 000.